

12

740

STUDYJA Ś L A S K I E

LUCYJANA MALINOWSKIEGO.

Osobne odbicie z Rozpraw Akad. Umiej. Wydz. filolog. Tom IX.

KRAKÓW,
w drukarni Uniwersytetu Jagiellońskiego
pod zarządem Ignacego Stelcła.
1882.

12384/63

15L85

140821

II

Wallis Ant.
Sui toclito arce
ul. Poima 4

12.9.63

10. -H

1E2)

440

Studia Śląskie

Lucyjana Malinowskiego.

*Badania nad mową ludu polskiego na Śląsku czy-
niłem w lecie 1869 r. Okolice, które zwiedziłem, są na-
stępujące:*

I. Na Śląsku Górnym.

1. *Okolica Kluczborka (Kreutzburg) i Wołczyzna (Constadt).*

Wsi: Polska v. Górna Ligołka, Nagodowice, Szywałd, Gotortów, Kunów.

2. *Okolica Strzeleczek.*

Wieś Kujawy.

3. *Okolica Opola.*

Wsi: Gosławice, Szczepanowice, Zakrzów, Górek, Wójtowa wieś, Polska nowa wieś, Ługniany, Dąbio.

4. *Okolica Koźla.*

Wsi: Brzeźce, Pogorzelec, Kłodnica, Ryńska wieś.

5. *Okolica Pawłowiczek (Gnadenfeld).*

Wsi: Ostroźnica, Uciszkowy, Łance, Jakubowice.

6. *Okolica Baborowa.*

Wsi: Sulków, Raków, Dzielów.

7. *Okolice Raciborza.**Wieś Krzyżanowice.*8. *Okolice Gliwic.**Wieś Szobiszowice i miasteczko Pyskowice.*9. *Okolice Bytomia.**Wsi: Radzionków, Seget, Niemieckie Piekary, Michałkowice.*10. *Okolice Pszczyny.**Wsi: Łąka, Miedzna, Grzawa.*II. *W Cieszyńskim.**Wsi: Suchá, Ligołka Gnojnická, Śmiłowice, miasteczko Jabłonków, Náuśi, Gródek, Istebne, Nydek. Wiśła, Ustron.*

Prócz tego zwiedziłem osady morawskie: miasteczko Baborów, Jarowniów, Tłuste Mosty. Wielkie Petrowice w okolicy Głupczyc i Tworkowo w okolicy Raciborza.

O podróży tej ogłosiłem dotąd następujące prace:

1. *Listy z podróży po Szląsku w Czasopiśmie „Nadziś”. Kraków 1871 T. I. 289—313. (Początek).*
2. *Ueber die Oppelnsche mundart in Oberschlesien. Leipzig 1873.*
3. *Zarysy życia ludowego na Szląsku. Warszawa 1877. Odbitka z „Ateneum”.*

Badania nad językiem polegały na zapisywaniu powieści, pieśni, opisów obrzędów itp. z ust opowiadających je Ślązaków. W ten sposób zebrane materyjały służyły mi za źródło do charakterystyki gwar polskich na Szląsku.

Obok tego miałem pod ręką następujące utwory literatury ludowej:

1. Rękopiśmienny zbiór oracyi weselnych z okolic Opola w gwarze opolskiej.
2. Trawestowane w gwarze kluczborskiej ballady Schillera: „der Taucher“ i „die Handschuh“, przez Dra Haasego p. t.:
 „Ten Uebersetzung tego Tauchera, Niejakiejś bojki łód Pana Schillera, 8vo. 7“ i
 „Ta Rankawica łód Pana Schillera übersetzt-
 wanoł przez Dr. Haase piérwój we Wołczynie
 8vo 7. Drukiem i Nakładem E. Thielmanna
 w Kluczborku“.

I.

Samogłoski nosowe.

„Nullibi autem plures archais-
 mos audiui, quam in Silesia Supe-
 riore et us Silesiae Inferioris parti-
 tibus, ubi plebs Polonice loquitur.
 Ibi facile est sonum inter a et e ti-
 tubantem percipere et conjecturam
 facere, quo modo Antiquiores locuti
 fuerint“.

S. Bandkie. Jacobi Parkossii
 de Żorawice Antiquissimus de
 Orthographia Polonica Libellus.
 pag. 67. Adnot.

Samogłoski nosowe są: 1) pierwotne i 2) po-
 chodne.

Do samogłosek nosowych pierwotnych zali-
 czam te, które gwarom śląskim wspólne są z ogół-
 nym językiem polskim: a więc, które znajdują się:

a) w wyrazach wszechsłowiańskich, tak ro-
 dzimych, jak przyswojonych, które dadzą się wy-
 kazać we wszystkich językach słowiańskich, lub

w znacznej ich części, np. święty, język, pięć, dębu, mę-
za, pędz. kędza itp.

b) W wyrazach zachodnio-słowiańskich, np. pę-
kny, dzięki;

c) w wyrazach ogólnie polskich. Do takich zaliczam
m. i. nowotwory, jak np. participium praet. pass. z suf.
-tk słów klasy II na $\frac{n}{n} \frac{o}{o}$, np.: dźvignęty, mknięty, do
słów dźvigné-dźvignę-, mknie-mknę- utworzony na wzór
form kłęty, męty, żęty, dęty, do słów klńe- klę- mńe-
mńę- itd.

2. Samogłoski pochodne są te, które powstały:

a) w zakresie języka ogólnego w epoce historycznej,
jak inf. śśść i śęść obok śeść, na wzór praes. śdę i
śęde, między obok medza, częstować obok čeść pod wpły-
wem analogii wyr. część; męskać obok meškać; męsać
obok mešać.

b) w zakresie niektórych gwar, jak np. śląskich:
odeknon, śklōka, oķęke, kroķe, s ti, końe, pańenkō,
paxolōtkō, tō, są itp.

W zachowaniu się samogłoski nosowej ważną jest
rzecz, czy ona znajduje się w środku wyrazu, czy też
na końcu. Tak np. w niektórych gwarach śląskich ina-
czej brzmi refleks stśł. \mathfrak{A} w tematach na -at- w nom. sg.
gdzie się znajduje na końcu, a inaczej w innych przy-
padkach, w środku wyrazu: lřā, křōzā, obok lřēā. křō-
zēā. Resonans łatwiej znika na końcu wyrazów, niż
w środku; działanie analogii jest też w końcówkach sil-
niejsze. Dla tego wyróżniam:

1. Samogłoski nosowe i ich zastępcy w pierwia-
stkach i tematach w środku wyrazów;

2. Samogłoski nosowe i ich zastępcy w tematach
i końcówkach na końcu wyrazów.

W przeglądzie samogłosek podaje nie tylko właściwe samogłoski nosowe i ich refleksy fonetyczne, lecz i nowotwory, które swe powstanie zawdzięczają wpływowi analogii.

Znaki i ich wartość fonetyczna.

ę wyraża zwykle e z resonansem nosowym, jak w języku ogólnie pulskim: męža, sęk.

é, oznacza é ścieśnione, zbliżające się do y, z resonansem nosowym: kęs, męža, minéwa (minęła).

ě, oznacza nosowe e z nader słabym resonansem, brzmi ono tak niekiedy na końcu wyrazów: rybě, klátkě, cestě.

ęn jest nosowe ę z pogłosem spółgłoskowym noso-wo-zębowym: prędko, święty.

éń wyraża samogłoskę nosową é, z podzwiekim językowo podniebiennym nosowym, jak gdyby j nosowe: dźuréń prawie jak: dźuréj, xcéń = xcéj, źé,ńćéń = źéj-ćéj, razéń séń uośmá"wa = razéj séj...

y, oznacza zwykle polskie y z resonansem nosowym: by,dże, ry,cy.

y jako refleks samogłoski nosowej brzmi głębiej i grubiej, niż zwykle y, np. w wyrazach bydże, bydzemy, y różni się od y w wyrazach być, ty.

ą wyraża jasne a z nosowym resonansem; brzmi ono jak samogłoska nosowa w wyrazach francuzkich: dans, sans, grand, np. kąs, rybą, mogą, stoją.

ă, jest zwykle ą nosowe z nader słabym resonansem. Brzmi ono tak niekiedy na końcu wyrazów. ta samă, vdovă.

ä, oznacza szerokie e, z resonansem nosowym. Jest to dźwięk pośredni między a i e, jak w wyrazach francuzkich mien, tien, sien, tiens, np. šekirkä, žonä, žemä, bydä, cheä.

am wyraża jasne a nosowe z pogłosem spółgłoskowym wargowo-nosowym m. Pogłos ten daje się słyszeć przed spółgłoskami wargowymi: gaṃba.

an oznacza jasne a nosowe, po którym następuje spółgłoska zębowo-nosowa n. Pogłos ten słyszeć się daje przed spółgłoskami gardłowymi i zębowymi: raṅka, praṇdka; lub też na końcu, np. ṇesaṇ.

o oznacza o z resonansem nosowym, jak francuzkie: mon, ton, sont, np. vqs, mqž.

ö wyraża ó ściśnione z resonansem nosowym. Jest to pośredni dźwięk między o i u, np. jö.

Grupa ou, oznacza dwugłoskę, której pierwsza część brzmi jak o czyste; druga zaś jest samogłoską nosową u: tou, trou, bou.

Grupa om oznacza samogłoskę nosową o z podźwiękiem spółgłoskowym wargowym m: masynqm.

Grupa o"m oznacza zwykle czyste o z podźwiękiem wargowym u i spółgłoską m na końcu: védzo"m = védzq.

Grupa ou oznacza dwugłoskę, spływającą się w jeden dźwięk: na třećou noc.

u, oznacza zwykle wargowe u z resonansem nosowym: ju, šeju, žyju, maju, vídzu, dadzu.

ü, oznaczają samogłoskę u z nader słabym resonansem nosowym: kü, ski.

Grupa iw, oznacza czyste i, po którym następuje półsamogłoska wargowa w, (zastępująca ł) z resonansem nosowym: vžiw.

w oznacza ł wargowe; v = og. pol. w.

Wszystkie inne znaki oznaczają téż dźwięki, co w języku ogólnym.

Przegląd samogłosek nosowych.

Okolica Kluczborka (Kreutzburg) i Wołczyzna (Constadt).

Wsi: Polskú v. Górna Ligołka, Nagodowice, Syvawd (Szywałd), Gotortów, Kunów.

Samogłoski nosowe pierwotne.

Stsl. a og. pol. 'e, t. j. e z poprzedzającą spółgłoską zmiękczoną.

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów:

e: językę, nejéczej, roztřěsono, brěk, urěnik = urědník, věcéj, džekovaě, podžekovaa, džekovali, podžekováw, podžekowawy, zamkněta", dzevcěa.

é: pékná".

en, én: věncej, ujenwy (ujěły), klěnknuw, kšendza, kšendzem, dzevěněma, do kvitněná".

én, éń: zaklěnty, klěnkność, překlěnwa, pocěnwý, urěndník, urěndníka, urěndníkoví, pénty, ujěńli, dzevěńcě, žvěřěnta, peńěndzy.

añ: dzeváńcě.

én: zaklěni.

Z grupy ęł w particip. praet. act. II. powstaje -en- i -én-, to jest, resonans przenosi się ze samogłoski do następującego -l-; podobnież z grupy ęł- powstaje -en- i -én-: ujeny, obok ujenwy, vžena, vženo, poceno, ućeńi, přyjeńi, přyjeńi ob. přyjeńli, vžěńi; vyjěna.

Z 'e powstaje 'ej: e = en, = en, = ej, w wyrazie: scejśće, nescejśća".

Nakoniec resonans ginie bez śladu:

e: sceśće, nescesná".

é: "od nescésćá", pékná", péknq, pékne,
pékneho, pékne,

Og. pol. jedyk z łac. *indicus*, (porówn. stsl. *индикъ*) brzmi w gw. kluczb.. hańdyk.

Pod wpływem analogii form: klq̃w, ṽzqn (ṽzqw) powstały: zaklq̃wa, ṽzóna, ṽzóny.

ó występuje téż w wyrazach: póńci, dzevńci, póńćeskovy, dześontove.

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów.

Pronomina person. i relativum sg. acc.

ę: (rzadko): śę

éń: w wyrażeniu: razéń śéń "ośmá"wa, w skutek asymilacyi do poprzedniego wyrazu.

Zwykle e: me, ce, se, ne rvij me,

ą w wyrazie přečá = před są (před se): přečax
će ne dostawa.

Sg. nom.-acc subst. neutr. z tematami spółgl. na -nt- (нт-

e: dzevce.

Sg. gen. subst. fem. z tem. piérwotnie na -ja- w stsl. ma końcówkę а, w Psalterzu floryjańskim 120, i 68 zachowało się -ę- duszq̃. zwykle w stpol. -e.

e: ne máv kosule, s ty kompele, do ćeśle, do jego miwośnice, "od téj studnie, ze źeme.

Stsl. а, og. pol. ę

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.

ą: r"ostákaw (rozstękał, rozchorował się), gąboke, (głębokie) smądzi se, vązwý, vązwóv, (węzły) vązä, (wązem, wężem), kās,

ę: gęboki (*głęboki*), męza, zginełi,

é: gwęboki, méza.

ąn: kandy, gansty, obranc, "obrance, prandko, prandk"o, zakrancuw, banda, bandzes, bandże, bandq, bancki kopec (*imię własne*) smandziwo še.

am (*przed wargowymi*): do dambu, gwamboké moře, gwamboko, gwambokégo, gwambše.

en: prendko, na prendce, zginełi.

én: préndko. kéns, rénkq, rénce.

U w a g a. Wymawianie: a, an, am, jest częstsze, e, é, en, é.n, zaczyna wchodzić w użycie dopiero w najnowszych czasach wśród młodszego pokolenia, ulegającego wpływom szkoły, za co starsi strofują młodzież.

Zatrata resonansu.

a: w wyrazach baną, banq, obok: bąda, bądq. Tu brzmienie nosowe samogłoski a udzieliło się następnemu d, przez co to ostatnie zmieniło się w n: baną, banq, na koniec resonans w samogłosce a znikł i powstała grupa an.

e: niezbédná" matka (*niezbądná, nieszczęśliwa*); w suf. słów. kl. II. na- (*stst. uā-*) w particip. act. praet. II: stanewa (*stanęła*).

é: posnéli.

u: pukwo, w wyrażeniu: serce pukwo zamiast pąkwo (*pękło*).

ó: zginówo, pod wpływem analogii formy męskiej: zginów zam. zginów.

W końcówkach:

Sg. acc. subst. fem. tem. na -a -ja-.

a: na tą prawó drógą, cawó drógą, dów i urfajgą (*niem. ohrfeige. policzek*) rąką, rąką, za rąką, na kazdó rąką, na brycką, šablicką, matką, deską, xawup-

ka, tá^ublicka, kostka, córka, wónka, jabwónka, gá^udka, piscawka, nauka, górka, vaxa, šostrą, komora, pá^ura, góra, córa, dżevcyna, na vojna, na zona, gościna, stro-
na, voda. v^uoda, jargańista, kobeta, pwaxta, flinta, princesa, kolasa, sprawa, gwova, gova, "osoba, sabla, nédźela, stajna, „ovca, žema.

am: pá^uram jabwek.

a: vžon flinta, na subeńica.

U w a g a. To a końcowe powstało drogą fonetyczną z a; nie należy więc przypuszczać, że tu działała analogija sg. nom., nie należy sądzić, że tu zaszła zartata poczucia kategorii przypadku.

Sg. acc. zaimków:

a: ta: ukradnes tą kolasa, na tą pravó dróga, vžon tą drugó, tą córka švedwa, jedna, na tą sama wónka, po nią, za nią, na nią, swoją córka dawa (da-
ła), moja.

am: przed wyrazem poczynającym się od spółgłoski wargowej: tam pwaxta.

a: ta gá^udka poradzi wywozyć.

Działanie analogii końcówki q, podług deklinacji złożonej przymiotników:

q: jō, rozpovedžaw mu vsystkō sprawa.

ō: na tō samō wónka, ve svojō strona, to mu jō ukradnes, a jag jō sobe pīpōn, box jō poścawa, tys jō pošikaw.

ōm: jōm.

U w a g a. Zaimek wskazujący: ji, ja, je, z przymkami zachował formę pierwotną sg. acc. fem. właściwą deklinacji zaimkowej: nią, po nią, za nią; zaś jako obiekt ma formę jō, jō, powstałą pod wpływem analogii deklinacji złożonej przymiotników.

Praesens sg. 1. osoba:

ą: mogą, zezną, vćepną, d^uostaną, dopadną, ve-
zną (*zam. vezną, pod wpływem analogii słów jak: tną, żną, i z suf. $\overline{\text{—}}^{\text{n}}\overline{\text{—}}^{\text{e}}\overline{\text{—}}^{\text{—}}$, -ną- dźvigną, mkną*); idą, pójdą,
přieą, zná^ujda, bąda, bana, pojedą, vlézą, znalezą,
zavězą, né vézą či. věřą, jaⁿ g^o še boją, né stoją, mu-
są, zaprowadzą, poradzą.

ąn: mu nesąn vno.

*Stsł. a, og. pol. w epoce najdawniejszej ę, (długie),
następnie ʹq (ściśnione):*

W pierwiastkach i tematach,

q *Przed suf. -va w rzeczowniku ścōgva (pluskwa).*

Przed suf. -kn-, urabiającym adjectiva:

q: porōdnáⁿ.

Przed suf. -ā- w słowach częstotliwych:

q: vyglōdali.

qn: přiglōndali še.

ōn: vyćōngáw, přiglōndać še.

*W słowach z s suf. -je- w tem. praes, z suf. -a-
w tem. inf.*

q: za^vqzac,

ō: z^vōzaw.

W słowach przed suf. -i-.

ō: urōdziw, urōdzić.

Przed suf. -nq- w słowach klasy II.

ō: vćōg *zam. vćōgnōl,*

ōn: ćōngwa (*zam. ćōngnawa*) ćōng (*zam. ćōgnōl*).

Przed suf. -k: ōn: pōnty (quintus).

Przed suf. ɿka.

qn: paⁿōtką.

Przed suf. ɿkɿ.

ōn: zajōncek.

W suf. -'ęc-:

qn mėsōnc, po mėsōncu,

ōn: z mėsōnca, zajōnc, zajōncōvi, zajōnca.

W suf. -ęg- ōn: pēhōndze.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych:

Sg. nom. subst. z tematem na -a-, -ja- masc.

qn: ūrōnd.

ōn: kśōndz.

Particip. praet act. II. na -ł, masc.

on: z grupy qł: vžon,

ōn: pojōn, vžōn, pocōn, (počqł) pŕipōn:

Bez względu na naturę końcowej spółgłoski.

Plur. gen. dekl. subst. numer. itd.

qn: śedemdžesōnt.

W imperat. śędź zam. śqđz pod wpływem analogii praes., np. śędze.

W infinitiwie:

q: vžqść.

ōū: sjōńć, vžōńć, vžōńś, klōńć,

ę: śęś, śēńś (śqść) zamiast śeść stsl. *сѣсти* pod wpływem analogii tematu praes, śędze.

Stsl. ѣ, og. pol. pierwotnie â (ê?) (samogłoska ścięśniona).

Przed pewnymi sufiksami:

Przed suf. -ъ:

ō: vōs.

Przed suf. -a: ō: wōka, wōce, ōn: wōnkę.

Przed suf. -el.

qm: kōmpel, om: sty kōmpele.

Przed suf. -rъ.

q: mōdry.

ōn: mōndřy, mōndrych.

ón: mōndry.

Przed suf. -ikъ.

ō: kōsek, kōski.

Przed suf. -a- w słowach:

ōm: rozrōmbanego.

om: kompać še, já" še bana kompaw.

Przed suf. -i- w słowach i wyrazach od nich pochodnych.

q: vstōpiw.

qm: vñebovstōpeñe.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach zamkniętych na końcu wyrazów:

W sg. nom. subst. masc. sg. z tematem pierwotnie na -a-, -i-.

ōm: dōmb gen. dāmba, gowōmb.

Particip. praes. act. II. masc. w słowach kl. II. z suf. -na-.

o: xuxnow.

ō: zginów, stanów še vélki las, zgađnów, gixnów, uswuxnów, usnów.

u: zdřimnuw, kłenknuw, grafnuw (*schwycił, z niem. greifen*) zakřiknuw.

ón = qł: uřnón.

W następujących tematach:

qn: skōnd.

ōn: "odtōnd.

W part. praes. act. Źn: vřōncy.

W impt. sg. 2. q: bōdź.

W infinitivie słów kl. II:

q: "odćepnōć; qñ: "odćepnōñć; ōñ: klēnknōñć;

Przedłużenie zastępcze w skutek zniknięcia następującej sylaby:

W praes. plur. 3. os.

q: pěkq, bāndq, bijq, sturbujq, ujzdřq.

ř: sř, pojadř, kwadř, banř, přivedř, pořadajř, majř, přezývajř, žyjř, gñijř, muřř, poředzř, řpř, utoř, mřvř.

řm: sřm, mogřm.

W skutek ściagnięcia:

W sg. acc. subst. fem. tem. na -ja-, a podług téj analogii w przyswojonych na -yjá, -ijá.

q: tą večerř, já" i paňq bez cebe straćuw, na revijř.

ř: pokazawa komedyjř, pod tą jabwoňř (do nom. jabwoňá).

řm: napotkáv jabwoňřm srogřm.

řn: poká"záv komedyjřn.

Sg. acc. fem. adj. podług deklinacyji złożonej:

q: takq xawupkă, persq, třecq, na kazdq řankă, grali cawq noc, mław bardzo sumnq řostră, pěkňq.

ř: mawa tákř cřră, ze mław tákř pĩscăwkă, ve veľkř miwoř vpadli, vřřn tą drugř, dăw mu starř flintă, ktřřř, na ktřř, cawř drogă, kozdř noc, na řelonř wřkă, jedynř, pĩrsř kostkă, na pravř řankă, na tą pravř drřgă.

řm: napotkáv jabwoňřm srogřm.

Sg. instr. fem.

Subst. tem. na -ă-

q: ze sugq, (sługq) smoq (smoľq).

ř: jednř nogř, stř macoxř, řăkř, handlováv smowř, pod vodř, s tř kolasř, ktřř ři buw přĩcynř, řămbř.

Tem. na -jā-

ō: z^oostawa tō pańō, mamzelō.

Tem. na -i-

ō: pomazáw go maścō.

Pronom. pers.-rel.

ō: se mnō, s tobō, ze sobō.

ōm: za mnōm mgwa, předemnōm mgwa, ze sobōm.

W deklinacyi zaimkowej fem.

ō: s tō macoxō, s tō kolasō, z^oostawa tō pańō,
jednō nogō z jednō mamzelō, nad ŋō, ś ŋō,

ōm: ś ŋōm.

Adjectiva podług dekl. złożoněj:

q: cawō gambō.

u: grafnuw še prawu, rąkō.

Samogłoski nosowe pochodne.

1. *Z samogłosek czystych:*

z e-ę: męskawa; é: męskę = męskem.

z a-ą: na, kedy me smakuje.

W wyrazach: między, teskniwa nowopolskie inę-
dzy, tęskniła, zachowało się e, jak w staropolskim.

2. *Samogłoski pochodne z samogłoski czystej i spół-
głoski nosowej m, n.*

a) *Wśrodku wyrazów:*

Z grupy in powstaje: en: přenc obok pryne, z niem.
prinz.

Z grupy en: ą fōndamātu (fundamentu).

Z grupy un: ɔn: fōndamātu.

Z grupy ün: u,ń: splu,ńdrovać.

b) *Na końcu wyrazów.*

Z grupy am, w wyrazie: tam a: jes ta čemny las, ta i ta v téj kraide; an: taŋ óidva šedželi, a: ježli ta chce išć.

Z grupy ám w praes. sg. 1. słów: ó: já" jěj še pytó, mó, dó, já" éi dó, pomakó. Plur. dat. zaimków osobowych. óm: nóm. Plur. dat. rzeczowników żeńskich z tem. na -a-: ó: ty, svoi, córó = stpol. córá.

Z grupy em w sg. instr. subst. masc. tem. na -a- -ja-, -i-:

e: cwoéke, języke, pod buke, z urėndńike, pod bore, sposobę, razę (pewnego razu) "ovcá"řę obok "o-cá"řem.

é: covéké, pestřonké, s parobké, p"od zá"gwo-vké, znájdke i zná"jdkę, s tyn třeviké, s tyn kome-dyjanté, furmané, pané, po tři razę, pod domé, za-pecé, gdovcé, před ty, oltá"ře.

é.ń: ze tři razé.ń, go puścili razé.ń, to by buw razé.ń zdrovy, palcé.ń, jeleńé.ń,

em: kšendzem.

Neutra z tematem na -a-.

é: "okné, pod "okné, p"od wózké; é.ń: pod koryté.ń; em: "oknem.

Plur. dat. z tem. na -ja- masc. é: s pyskóv še skřywo kóné, zamiast końem n. pol. końom.

Z grupy ém: w praes sg. 1. e: p"ové, é: vé, íe vé, é.ń: pové.ń.

W sg. loc. W dekl. zaimkowej: masculina W tem. twardych.

é: na té samé, kopcu, v té leše, na té vrony, kónicku, é.ń: na té.ń mošće, y: v ty, kosyku, na ty,

šivy, koňu, v ty, košciele, po jedny; y: po jedny, na ty šivy, koňu.

Neutra w tematach twardych:

e: po tę, é.ń: po té.ń, en: po ten, y: po ty, v ty, v ty, měsće, y.ń: poty.ń, yn: potyn, im: potim.

W tematach miękkich: masculina: é: v né, i: na ní,

neutra: é: ve svojé, gospodarstvé,

W deklinacyji złożonej przymiotników: masculina:

e: na zwotę zagwovku, é.ń: na drugé.ń švéce, y: v bo-ru éemny, v šmértelny, grěxn, na ty, šivy, koňu, na té, vrony, kónicku.

neutra: y: v cawy, měsće, p"o d"obry, šná"daňu.

Z grupy ym:

sg. instr. dekl. zaimkovéj.

masculina: y: před ty, olta"řé, nad ty, z jedny;

y.n: s ty.n, s ty.n třěviké; em: s tem pěstronké.

Neutra: y.ń: před ty.ń; é.ń: před té.ń; e: za tę.

W deklinacyji złożonej przymiotników.

masculina: y: cawy; y.ń: zwoty.ń jeleněň; é: cwovékě pékné.

Plur. dat. zaimka ten, ta, to bez różnicy rodzaju:

y, kupuw ty, dvěma, ty, svoj, córô.

e: dá"váv šlub tę dvěma.

Z grupy im:

Sg. instr. dekl. zaimkovéj masc.: i: šni, před ni, nad ni; é: š né, za né; i: za ni.

Sg. instr. przymiotników podług dekl. złoż.

i: jaki.

Plur. dat. zaimków ji, ja, je, svůj a, e, bez różnicy rodzaju.

i: co i, přývešć, to i, tego ptá"ka dāv. ty, svoi, cōrō; é: tuz jě, zrobi kōmpel, co jě, xcāw pokā"zac, ká"zāv jě, vležć, při"obecāw jě.

*Samogłoski nosowe
w języku Dra Haasego.*

Tauch. „Ten Uebersetzung tego Tauchera, Nie-jakiejś bójki łod Pana Schillera“.

Rank. „Ta Rankawica łod Pana Schillera über-setzowanōl przez Dr. Haase pierwěj we Wōlczynie“.

Samogłoski nosowe pierwotne.

Stsł. a og. pol. 'ę.

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.

ę: jezur, się źlęknōł, uklęknōł, księzoł (*czyt. kśe-zá*), mięsopust.

en = (ęn): wiencej

eń = (ęń) zginieńciol (*czyt. zginięńcá*).

Z grupy -ęł- powstaje -en-, z grupy -ęł- -eń-, w part. praet. act. II.: wyjena, wziena, wzieni.

e: niescesnoł (*czyt. nescesná*).

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów:

Pronomina person. i relat. sg. acc.

ę: bardzo się źlęknōł,

e: pociep sie, na mie, jak pieron mie sarplō.

Sg. gen. subst. fem. tem. na -jā-

e: do śnuptychle.

Stsł. a og. pol. ę.

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów:

an: chandogi, chanci, prandziutko, prandko, ban-

dzies, bandzie (*Tauch*) prandziutko, prandzej, ranka, rankavica z rankawicą (*Rank*).

am: głambokej, głambokoł, głambiznie, dambowy, dambowe (*Tauch*).

on: kronci (kręci) (*Tauch, Rank*).

om: głomboko (*Rank*).

W końcówkach.

Sg. acc.

subst. fem. tem. na -a-, -ja-

a: za dziewczka, joł zegnoł dusycka (*czyt. já^u zegnaw dusycka*) ściepuje westa, a juz sobie ranka gotował, ta proba łobstoja, seblekoł kosula (= seblekã^u kosula) ty Hanys mi dzier kosula, przyniejs mi kosula, przyniejs ta rankawica, na suknia.

Zaimków.

a: ta proba łobstoja, przyniejs ta rankawica, wywlec mi jedna, bo joł juz mą moja.

ą (= ǫ): ten Tiger ją zwali, niz ją potargają te mory.

Praesens sg. 1. osoba.

a: pragna, ślejza, przyniejsa, joł przaja marynie, ze joł sie co boja, ta proba łobstoja.

Stsk. a, og. pol. w epoce dawniejszej 'ę (długie), następnie 'ǫ (ściśnione).

W pierwiastkach i tematach przed suf. -a- słów trwałych:

ą (ǫ): wygląają (*czytaj wyglądają*) ściągaoł (*czytaj śćǫgã^u*).

W suf. -ęc-: ą (ǫ): zając (zajǫc), on: zajonc.

W suf. -ęg- ą (= ǫ): pieniądze.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych.

Particip. praet act. II. na -ł- masc. on, z grupy
oł: wzion, przypion.

Stsl. ж, og. pol., pierwotnie â (ê?) (samogłoska
długa) w późniejszej epoce o, (samogłoska ściśniona).

W pierwiastkach i tematach.

Przed pewnymi sufiksami.

Przed suf. -rл.

ą (o) mądry.

Przed suf. -a- w słowach trwałych (durativa).

on: zaboncoł (zabonców), ón: powónchał (po-
vónxów). on: w wyrazie: do konta.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach zamk-
niętych na końcu wyrazów.

W sg. nom. subst. z tem. pierwotnie na -a-, -ja-.

ą (o): wąż (vqz, wąż).

Particip. praet act. II. masc. w słowach kl. II.
z suf. $\frac{n}{o} \frac{e}{e} \frac{=}{=}$, na-). o: smarnoł, zakrzyknoł, wyfiknoł, za-
wrzesknoł, wpadnoł, wcisnoł, zegnoł, ó: złęknoł, wcie-
pnół, ukłęknoł, zaryknoł, podźwignół, wymignół, za-
gwizdnół, zawinół.

W infinit. słów kl. II.

ą (o): przemażnąć (sic) zamiast przemarznąć.

Przedłużenie zastępcze w skutek zniknięcia nastę-
pującej sylaby.

W praes. plur. 3. os.

ą (o): wyją, wyglądają, przyskają, padają, podają
(pośadają), słuchają, stoplają, nie dbają, potargają,
panowie sie dziwają, kiwają, sie wszystkie dziwują,
żałują, sie radują, fernemuja, schweiguja, schauuja,
stürcuja, zwięblują, parzą, warzą, racą, łamaną, ale
sie boją, myślą, mają.

W skutek ściągnięcia.

*Sg. acc. subst. fem. tem. na -ja-, nom. na -ǎ, a po-
dług téj analogii w przyswojonych na -yjǎ, -ijǎ, ǎ (q):
na komedyǎ.*

Sg. instr.

*Subst. fem. tem. na -a-, -ja- ę (q): gozołkǎ (go-
řawkǒ) drógǎ, pod wodǎ, z rolǎ, z rankawicǎ, przed
menazieryǎ.*

Pronom. pers.-rel., ǎ (q): podemnǎ.

*W deklinacyi zaimkowej fem. ǎ (q): przed swoǎ
menazieryǎ.*

Adj. podług deklinacyi złożonėj:

ǎ (q) noľbliszǎ drógǎ (nǎ"blişq drógq).

Samogłoski nosowe pochodne.

Z samogłosek czystych.

*Z e = stśł. ę, ę: sie płecie do króla, się płecie potwo-
ra, porównaj stśł. плѣзѣ, плѣзешн, плѣстн, obok плѣзѣ
плѣстн, og. pol. pełzać; ćwieku og. pol. ćwiek.*

*W wyrazach: cestował, og. pol. čestováł, pasceki,
zachowało się pierwotne e.*

*Samogłoski pochodne nosowe z samogłoski czystej
i spółgłoski nosowej m, n.*

W środku wyrazów:

Z grupy in:

ǎn: lamanǎ (lamǎcǎ) z łac. lamentare.

Na końcu wyrazów:

*Z grupy em — ę: w sg. instr. subst. masc. pod
nosę, łogonę ("ugonę), za pieczę.*

*Z grupy ǎm — ǎ (q) praes. sg. 1. osoba: bo joľ
juz mǎ (bo jǎ" juz mǒ) = mǎm.*

*Z grupy om — ǎ (q) plur. dat. subst.: wydaľ
pazurǎ = pazurq, z pazurom, ku nogǎ (nogq) z nogom.*

Okolica Strzelcezek.

Wieś Kujawy.

Samogłoski nosowe pierwotne.

Stst. π og. pol. 'e:

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.

e: więcj, jęcmeń, pędześot, é: méso, é:n: kśénda.

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów.

Pronomina person. i relativum sg. acc. é: bójce
 sé, obrócić sé; a: my są zawożyli, ej: šej, e: rozgor-
 šyw sé.

Sg. nom. ace. subst. neutr. z tem. na -ja-: e: stu-
 dnie, é: studné.

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.

Stst. π og. pol. e, a: bądżeš, bądże, bédźemy.
 e: rękoma, é: bédźeš, am: gwambokigo, zambskoma,
 é:n: bédźe, rénkóv.

Zatrata rynezm:

a) W 1. sg. i 3. pl. słowa: bana, banq, w sku-
 tek przeniesienia się rynezm do następnej spółgłoski d.
 é: bédźemy, y: bydże.

W końcówkach:

Sg. acc.

Subst. fem. tem. na -a-, -ja-

a: poganka, vyka, žona, robota, kobita, na rada,
 za broda, na šyja, ta studna, pšyńica, a": t. j. a z lek-
 kim pogłosem spółgłoskowym n: učexa".

(ä.) šekirkä, e: noge.

Sg. acc. fem. zaimków.

a: tą studńą, na swojå; ô: jô.

Praes. sg. 1. osoba.

a: vezną, ćepną, ćogną, baną, přida, pojada,
zgwadza, xca, roba, zatrumbą.

Stł a, og. pol. w epoce najdawniejszej 'ê (długie) następnie 'q ściśnione.

W pierwiastkach i tematach.

Przed pewnymi sufiksami.

Przed suf. -ną- w słowach kl. II., ô: ćogną, ôn: ućongnôńć, u, ćung zam. ćungnôł.

Przed suf. -a- w słowach kl. III. u: słu záw.

Przed suf. -łk- ou:n: v pou ntek.

W suf. -'eg-.

ô: pėńôdze, obok pėńędzé, gen. pėńéńdzy.

W suf. -ęek- on: zajęce, u:n: meśu ne.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych.

Particip. praet. act. II. na -ł- masc.

q, po którym końcowe. -ł- niknie: vżq = *vżqu = vżqł; q, przyczym następne ł asymiluje się i brzmi n: vżqn: ôn = qł: poćón; qn: zapřqg; u, vypřug; ô: vżów.

iw, to jest i czyste, po którym następuje półsamogłoska wargowa w, (zastępująca ł,) z przygłosem nosowym: vziw. To i nie jest refleksem samogłoski ściśnionej q, lecz samogłoski i, = e: vżew. Jest to więc forma, która powstała pod wpływem analogii form fem. neutr. vżewa, vżewo.

Bez względu na naturę końcowej spółgłoski.

Plur. gen. dekl. subst. numer. itd.

q: pędzeŝqt, ǫ: źvéřqt.

W infinitiwie słów z końcówką tematową nosową:
ǫ: vǝǫć.

Stsl. ж. og. pol. pierwotnie ǣ (ǣ?) (długie), w późniejszej epoce ǫ (ścieśnione).

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów, w następujących wyrazach:

q: pǫć, xodźić po pǫćax (po drogach), u: vru-bnuw, ou: troubou. Tu samogłoska nosowa jest dwugłoską, składa się z dwu momentów: pierwszy jest czystą samogłoską o, która bezpośrednio zlewa się z następnym u, nosowym. Obie głoski stanowią jednolitą całość. ou_n: zatroumbić, u_n: dru_{ng}, um: zatrumbą.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach zamkniętych na końcu wyrazów.

Particip. praet. act. II. masc. sg. w słowach kl. II.

q: řnǫw, q: ćepnǫw, ó: ćepnǫw, u: vru_{mb}nuw.

W następującym temacie:

ou_n: skou_{nd}, ou: skoud.

W infinitiwie słów kl. II.

ou: stanouć, u: ćepnuć, óń: ućóngnónć, ou: vyćepnonć.

W impt. sg. 2. os um: zatrumb.

Przedłużenie zastępcze w skutek zniknięcia następującej sylaby:

W praes. pl. 3.

q: sq, banq, zǝq.

W skutek ściągnięcia:

Sg. acc. fem. adj. podług deklinacyi złożonej:

ǫm: řelkǫm ućexą.

Sg. instr. fem. subst. w tematach na -a-: ou: troubou.

Sg. instr. fem. Zaimków ou: tou, (trou, bou.)

Samogłoski nosowe pochodne.

W środku wyrazów.

Ogólnie pol. wyraz *kernóz*, *zam. kernos*, *stsl. крѣпѣность* (*cui nasus amputatus est*). w gwarach śląskich uległ zmianie na: *kędróz* t. j. *kęnróz* = *kęndróz*, a na koniec *kędróz*. Tu z grupy *en* rozwinęła się samogłoska nosowa pochodna *ę*.

Na końcu wyrazów,

Z grupy am—a w wyrazie: tą = tam.

Z grupy ám:

w praes. sg. 1 os: q: dq = dām; u: mu = mām.

Plur. dat. zaimków osobowych: q: nq = nám φ = vφ = vām.

Godna uwagi, że poprzedzającym spółgłoskom wargowym: m, v, towarzyszą samogłoski nosowe q, u, zblizające się artykulacją do wargowej u.

Z grupy em:

Sg. instr. subst. masc. neutr. a: s ty byką; e: bykę, kline, s ti, lvę, każeńę; i: s kořeńi, zbożi,

Z grupy ém;

Sg. loc. deklinacji zaimkowej: masc-neutr.

y: poty; y.jń: poty.jń; y.jń: poty.jń; yj: potyj, v tyj leše; y: poty.

Z grupy ym, im:

Sg. instr. masc-neutr. deklinacji złożonej przyimotników, a podług tej analogii deklinacji zaimków:

i: s ti, lvę šviński, všystki; i: veľki każeńę; y: s ty każeńę.

Plur. dat. zaimków:

i: on i pówědźaw, t. j. im.

Okolica Koźla

Wsi: Brzeźce, Pogorzelec, Kłodnica, Ryńska wieś.

Samogłoski nosowe pierwotne.

Starosł. a, og. pol, 'e:

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.
e: żęća, żęcę, śwety, pękńą", podźękuje *Brzeż.* jedzona, ulękaa śe, polękali, zleknów śe, zleknemy, klekny" w, szczęća", ciężki węksygo, mięso, mięsa, pętaki, pędżęqt, kśn żęta, paxoleta, dżewcęcę, *Pogorz.* węcý, pamiętał, *Kłodn.* é: węcý *Brzeż.* zaklęte *Pogorz.* i: węcý *Pogorz.* a: mięso *Kłodn.* é:n: kśęndza, zaklęnty *Pogorz.* y:n: wśy, ndże *Pogorz.* é:n: pamięntaj. *Pogorz.* eń: śwęcóną, pęcęciskix *Pogorz.* eń=ęl: wżęni *Pogorz.* e: niešćeśće, niešćesliwy, pęknu, pękne, pęknego *Pogorz.* é: pękne, pęknymi *Brzeż.* éżki, szczęće *Pogorz.* pęknę *Ryńska wieś.* i: pikny *Brzeż.*

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów.

Pronomina pers. i relat. sg. acc.

e; ćę, śę stów, nex mi śę stańe *Brzeż.* jednak mę ty koxanku nie ośydźiś, za mę vowawa, nie mawa śę času ubrać, on śę přełę" k. pęcęcę = pęcęcę śę; *w znaczeniu sg. dat.* Kej mę ty xustečkę dąś *Pogorz.* a: na ćą čekawa, pęcęcę = pęcęcę śą *Pogorz.* na ćą *Kłodn.* po ćą *R. W.* i: pęcęcę = pęcęcę-śi, *Pogorz.* e: me, śe *Brzeż.* dopadli me, tak će śe radzę: *w znaczeniu dat:* męś ślubowawa *Pogorz.* me, pytał śe *Kłodn.* y: pęcęcę = pęcęcę-śi-ć = pęcęcę-śę-ć. *Pogorz.*

U w a g a. *Formy na e zdają się być więcej używane: opowiadający w Pogorzlecu, zapytany, jak lepiej mówić: śę, czy śe, zauważył: „śe po xłopsku, śę po męjsku“.*

Sg. nom.-acc. subst. neutr. w tematach spółgłoskowych z suf.-men:

ą: na jimą, na ramą *Pogorz.* ä: na ramä, *Pogorz.*
é: známé, *Pogorz.*

Z suf.-et. ą: ćelą R. W. é: dźécé, Pogorz. é: dźécé Pogorz.

Sg. gen. subst. fem. w tematach na -jā-

e: do libraje, s ty studyje, do maśtalné *Pogorz.*

Sg. gen. pronom. fem. z poprzedzającą mięką:

e: ze swoje xoroby *Pogorz.*

Stsl. ă, og. pol. ę.

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.

ą: kady, prądy, bądże, bądżeś *Brzeźce.* kąż, kady, xąc, gąbq. do rąki, gwąbokego, małżelski, bądże, bąbenek. *Pogorz.* ką, rąki *Ryń.* Wieś ę: prędzěj, nej-prędzy, *Brzeź.* kędy, oxędożoná^u, gębq, stępujemy, rękę *Pogorz.* prężyną *Kłodn.* é: pwynéli, méżę *Brzeź.* méżä *Pogorz.* y: myżu *Brzeź.*, ryćy rykami, by-dże, bydżeś *Pogorz.* ąn: vąndru, sąnk, bąndżemy, bąndżeś, vyrańcyw, bożymanka, prąndko, *Pogorz.* ąń: kąńś *Brzeź.* bąńdże *Pogorz.* ąn=ąd: bąnq, *Pogorz.* ąm (przed wargowymi): gowąmbę, v gwąmboki, *Pogorz.* ęn: bęńdże *Pogorz.* yn: pryńdzy, *Pogorz.* an: kandy *Brzeź.* kandrýn, bandżeś, pozbandże, kan, kandy, prąndko, prąndzy, ranki, z mandlami *Pogorz.* bandże *R. Wieś.* am: kłambo, gambe *Pogorz.* an=ąd: baną *Brzeźce.* baną i banę, banq *Pogorz.* en=ęd: beną (będa) benq (bedq), *Pogorz.* yn=yd: bynę *Pogorz.* én=ew; minéna, přyswuxnéna. eń: beńdże *Pogorz.* yn: prýndzy, ryncę, byndyn, byndże *Pogorz.*

Zatrata ryzizmu. a: ka (=ką, gdzie), każ, Pogorz.
e: bedżemy, bedześ, *Pogorz.* é: bédze, bédżeś, *Pogorz.*

Kłodn. y: bydō, hydōm, bydźe, bydźeće, yřnywa
(urzęła) *Pogorz.*

W końcówkach.

Sg. acc.

Subst. fem. w tematach na -a-, -ja-

ą: na sfowóvką (zwoływanie). cerką, šćuką, xust-
ką, koroną, śćaną, gwovą, movą, dźećicą *Brzeźce*.
za jedną nogą, swugą, troxą, dźoxą, grušką, šklonką,
lipką, ówećką, povqską, na návedzką (odwiedziny)
žyrdką, svoją kupką, na jedną vysoką górą, tą skorą,
jedną cera, piwą, třćiną, o péknu panną, vež panną,
o jedną škućiną, za żoną, vodą grabili, poroda, uroda
o dorada, po kolasa, zbérawa rosa, pryncesa, za okla-
pą, kopą, vérbą, krovą, gwovą, před karčmą, v né-
dźelą, nocnq košulą, na šušeníćą, bez ulicą, *Pogorz.*
skřypką, troxą, přěžyną, cera *Kłodn.* studolą *R. W.*
ä. pá"rä, górä, šekerečkä, gwovä, šablä, na žemä,
Pogorz. za tą jamužnä, kajsträ, (*kieszeń*) *Kłodn.* ę: cór-
kę, xustkę, vońackę, starostę, dźećicę *Brzeź.* dźoxę,
dźo"xę, troxę, na vaxę, fajfkę, xustečkę, gruškę gwo-
vičkę, sukenkę, mařanečkę, šekére, pá"rę, za vélku,
vine, cęrxnę, dolinę, křevinę, krajinę, uzde, gwove,
kaplicę, sośńicę, dušę, *Pogorz.* gořawkę, troxę *R. W.*
é: rękę, pannę, żonę, na vaxę, kobywkę, xustkę,
za drugą oklapę, *Pogorz.* na tabackę, *Ryń. W.* y: gwo-
vy, *Pogorz.* yń: pod góryń *Pogorz.* éń: pannę^ń, na
vaxę^ń, dźurę^ń *Pogorz.* a: jedną švěčka, na góra, stoi
godžina, má miwošnica *Pogorz.* e: troxe *Ryń. W.*

U w a g a. Młodsze pokolenie, ulegające wpływowi
szkoły, częściej używa końcówki ę; w ustach zaś star-
szych przeważa ą. Wymawianie przez ę poczytują za
wytworne, pańskie: „troxę to po pańsku, troxą po xlop-

sku“, zauważył jeden z opowiadających w Pogorzelcu. Zresztą obie końcówki uważają w swjej mowie za równo uprawnione; i tak, inny opowiadający, zapytany, jak jest lepiej mówić, odrzekł: „cerką a córkę to je j dno“.

Sg. acc. fem. zaimków:

ą: tą dżeńicą, na tvoją gwovą *Brzeż.* zjá“d oną gruškę, za tą panną, tą skora, pod tą věrba, jedną cera, na jedną górá, o jedną škućiną, jedną noc, v tvoją uroda, svoją kupką, na nią, ją *Pogorz.*; vez tą cera má“š moją cera *Kłodn.*; za tą drugą, za tą jamužną, na nią. *R. Wieś.* ä. jednā, *Pogorz.* ę: moje cerką, svoje córkę *Brzeż.*; jedną, za jedną, nogą *Pogorz.* é: na své, dušę *Pogorz.*

Sg. acc. zaimka ja, obok przytoczonej ja, ma zwykle następujące formy: jō, *Pogorz. Kłodn.*; ju:, *Brzeż.*; vroći ju, puściw ju, *Pogorz.*; ju m, *Pogorz.*

Praes. sg. 1 osoba.

ą: přystanā, banā, póda, zajada, kwada, stojā, ofaruja, zavřā, myslā xcā, *Brzeż.*; moga, bera, zetnā, veznā, banā, benā, bydā, puda, póda (*pójde*), jada, vyjada, ją (*ego*) še bardzo boja, napoja, pocawuja pomiwują, počestują, napiją še, já će volā, umeńā še, učyńā, mušā, prošā, ýišā, vyskočā, vpuščā, vídza, spořundzā, móvā, namóvā, zastařā *Pogorz.* přyda, veznā, naučā, *Kłodn.* polaza, mušā *Ryńska W.* ä: přývezā, xcā, bydā, *Pogorz.* ę: znejde, potřebuje, já“ tobe přaje, prošē *Brzeż.* nimoge, ja“ še uklne (*umkne*), vezne, byne, banē, vyvéde, pude, vyleze, přýnese, přýveze, stoje, vydoje, uzdrē, radze, polece, móve, *Pogorz.* šlaze *Ryńska W.* é: prošē, *Brzeż.* prošē, mušē, vstanē, *Pogorz.* y:, znajdy, nesy, vyvédy, *Pogorz.* é:ń: xcē,ń *Pogorz.* yn: byndyn *Pogorz.* a: dźekuja *Pogorz.*

*Stsz. ɱ, og. pol. w epoce najdawniejszej-ê (długie);
w epoce późniejszej-'q (ściśnione).*

*W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.
Przed pewnymi sufiksami.*

W słowach:

Przed suf. -a- (verba iterativa i durativa)

q: żqdław, zapřqgać *Brzeź.* zagłqdać, přeglqdać,
żqdław, potřqsław, rozřqsław, *Pogorz.* u: zagluqdaw
Pogorz. ón: zagłqndawa *Brzeź.* u:n: vygluqndá, za-
gluqndá" *Pogorz.* on: zagłondać *Pogorz.*

W słowie vqzac q: vqzali Pogorz.

Przed suf. -i-

q: řqdzq *Pogorz.* un: řundzić, spořundza *Pogorz.*

Przed suf. $\frac{n}{n} \frac{a}{o} \frac{a}{a}$, na-

q: zapřqgnyc, ścqgnq, zapřysqgwa *Pogorz.* ścqg
Kłodn. ó: vyćqgwa, břqknie *Pogorz.* u:n: vyćuqngnun
Pogorz.

W imionach.

Przed suf. -ɱkɱ

qn: pɱntek *Pogorz.* un: pořundek *Pogorz.*

Przed suf. -ɱkɱ

q: povqzka *zam.* povqzka *Pogorz.* u:n: přuqndki
Pogorz.

Przed suf. -ɱko:

q: paxolqtq, *Pogorz.*

Przed suf. -et-:

q: kśqžqt *Brzeź.* u: kśužeta. *Pogorz.*

q w wyrazie śqg *Pogorz.*

q: w sufiksie -eg-, w wyrazie: pęqdzq, pięqdzq
Pogorz. obok pięqdzq *R. W.*

*Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą
spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych:*

W sg. nom. subst. masc. w tem. na -ja-: qn:
kśqudz Pogorz. un: kśundz Pogorz.

Particip prae. act. II. masc. q: trqs Pogorz.
qn=qł: pŕyjqn Pogorz. ón=qł: vžón, počón Brzeź.; po-
čón Pogorz. un=qł: zdjun počun Pogorz. ó: natřós Po-
gorz. ę: pod wpływem analogii innych form (fem. neutr.)
ulek še, Pogorz; podobniež ęn: přelęnk še Pogorz.

Plur gen. dekl. subst. numer itd.

q: kśqžqt Brzeź. pędžesqt Pogorz. u: pu,t (pqt
do sg. nom. pęta) Pogorz. un: zevšund Pogorz.

W infinitivie:

q: vžqść, počqć Pogorz. ęqć Kłodn. u: zapřysu,c
Pogorz. u:n: uću,né Pogorz.

Stśł. ж, og. pol. pierwotnie â (ê?), w późniejszej
epoce q (ścięsnione).

W pierwiastkach i tematach.

W słowach:

Przed suf. -i-

q: sqđzić, votp, vqt (impt.); podług tego prawi-
dlowo: pıkręciwy. Pogorz. obok og. pol. pokręciły. om:
stompıw Brzeź. un: rozwunčy Pogorz.

Przed suf. ^{ne}/_{na} w słowach kl. II: ou,m: tou,mphé
Pogorz., og. pol. tupné.

ó,m: w słowie poró,mma=porqbma Pogorz.

W participiach praes. act. u: goru,cy, x všexmo-
gu,cy Pog. Tu zaliczam także, swužqcá Pogorz. ou:
všexomogoucy, Brzeź.

W imionach

Przed suf. -ж:

q: vqsóv Pog.

Przed suf. -a:

q: wqka Pog. on: wonce Pog. om: tromba Kłodn.

Przed suf. ɫkɫ.

q: kqsek, majqtek *Pog.* u: ku,ski, (*ze słabym resonansem*), ku ku,ščkoŭi *Pog.* u.m: gowu,mbek, du,m-bek *Pog.* u.n: maju,ntek, u: ku,šček *Pog.*

q: *przed suf. -rɫ w przym. mądry Brzeż.*

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach zamkniętych na końcu wyrazów:

Sg. nom. subst. masc. z tematem pierwotnie na -a (ɫ)

u.m: du,mb *Pog.* um: dumb *Pog.*

Sg. nom. fem. w tem. na -i-: q gawoŭ Pogorz.

Particip. praet. act. II masc w słowach kl. II z suf. -nɔ-. o: żłęknow še Pog. ó: vyćqgnów, kroknów (postąpił), zniłknów, klęknów, uřinów (urzął). uswu-xnó v, żłęknów še Pog. u: odyńknuw (odemknął) Pog. á: vydźvignáw, prasknáw Pog. ö' t. j. dźwięk pośredni między o, u i e: vćepnő'ł Ryń. W. é stanéw Brzeż. ü, t. j. dźwięk pośredni między u, a y: šednüw Pog. y: zasnyw vyřnyw, klęknyw, zgnyw, stśł. ɣɫɫɫɫɫɫ zam. ɣɫɫɫɫɫɫ; forma og. pol. zgół powstała pod wpływem analogii form jak: ćół, jół mół, itp.; on=qł: vyćqgnon Pogorz. un=qł: vyćqgnun Pogorz.

W plur. gen. q: rqk Brzeż. u.n: do ru,nk R. W. u: sku,d. Pogorz.

W infinitivie: u.n: zginu,nć, ó: stanóć, u: oddychnuć; pod wpływem analogii słów z tematem inf. na y, i: jak być żyć, zbliżyć, żyćyć: y: zgá"dnyć, zapřqgnýć, lignýć, żnyć, piznyć, šednyć.

W impt. sg. 2 os.

q: dobdź *Pogorz.*

Forma impt. plur. 2. os. verbi substantivi bćće, prawie byćće, (Pogorz.), zamiast bqdźće, powstała pod wpływem analogii tematu infinitivi by-.

Przedłużenie zastępcze w skutek zniknięcia następującej sylaby.

Praes. plur. 3 os.: q: sq, benq = bēdq, banq = bādq. manujq, dajq, řǫdzq (mówią), robq, poǝq (zam. poǝdzq, forma powstała pod wpływem analogii formy mówq.) pīšq *Brzeź.*; *ǫ: śǫ, dadzǫ Pogorz. u: su, pǝryjadu, jidu, vyńdu, šeju, žyju, maju, myju, vīdzu, dadzu, Pogorz. su, pǝryjadu. R. W. um: sum, dadzum Pog.. om: bydom. Pog.u: dla rymu: na břežeckim polu tři pańenki stoju Pogorz.*

Ściagnięcie:

Sg. acc. subst. fem. z tem. na -ja-, do nom. -jā, a podług tej analogii w przyswojonych na yjā, ijā. q: dejće mi go vymalovać jako lelujq, mustracjiq. Pogorz.

Sg. acc. fem. Adj. podług deklinacyi złożonej:

q: takq lipe, v dalekq krajine, na górá vysokq, nocnq košulā, má umóǝonq mīwošnica, pēknq, pīrsq noc, namóǝā se inšq, zwotq jabwoń Pogorz. za tą drugq, po jakq R. W. ǫ: pērsǫ R. W. u: taku, na cawu, noc. R. W. oǝ: na třećoǝ noc Pog. o: na drugo noc, na třećo noc Pog.

Sg. instr. fem.

Subst. z tem. na -ā-,

q: gābq Pog.u: drogu, karolinu, s pannu, vodu, pod tą góru (sic) groźbu, Pog. s tu kajstru R. W. u,m: trfogu,m Pog. ā: z muzyčkā Pog.

Z tematem na -i- q: pērsq Pog. u: śmercu Pog.

Pronom. pers. -rel. q: pǝde mnq, mnq, tobq Brzeź., nade mnq, sy mnq, ze sobq, mēdzy sobq Pogorz. u: za mnu, pǝd sobu, mēdzy sobu, ze sobu Pogorz. ǫm: ze sobǫm Pogorz.

W deklinacyi zaimkowej fem.

ô: ś nô *Pog.* u: s tu, kajstru, *R.* W. s tu, karolinu, ś nu, *Pog.* a, *podług analogii sg. acc.* pod tą górą, *zamiast tą lub pod tu.* *Pog.*

Adj. podług deklinacyi złożonej

q: śveñconq vodu, pod levq përsq, drugą drogą, *Pog.* u: taku, śmercu, veľku, groźbu, *Pog.* u,m: z veľku,m trfogu,m *Pog.*

Samogłoski nosowe pochodne.

Z samogłoski czystej:

Ze samogł. e powstaje ę w wyrazie między obok między Pogorz.

Ze samogł. e powstaje a w myrazach matel, matla, matlikę Pogorz., og. pol. medal, medalik, z franc. medaille.

Pierwotne e zachowało się w wyr. čestovali, počestują Pogorz.; og. pol. čestować.

pod wpływem sąsiednich samogłosek nosowych:

á.^u = á: pëkná.^u trava já.^u ká^uže zam. já^u ká^u-žę Brzeż; a: já śe bardzo boją. (*asymilacya do wyr. boją*), *Pog.* pryncesa s ty, pëkny, pańićę (*asymilacyja do następnych wyrazów*) Brzeż.

Z samogłoski czystej i spółgłoski nosowej n, m.

a. w środku wyrazów przed spółgłoskami.

Z grupy en powstaje:

ę: okękę = okenkem, sukęce = sukence, regemęt = regiment, klemęs = klemens *Pogorz.*; ä,m: lamä,ntovali *Pogorz.*; z łaciń. lamentare.

Z grupy em powstaje y_1 , które następnie rozkłada na $y_1\acute{n}$: ody₁knuł = ody₁knuł = odemknął, Pog.

Z grupy in powstaje y_1 : bedy₁ter = bedienter Pogorz.

Z grupy um— u_1 : já še nie u_1 knę (umknę) Pogorz.

Z grupy üm powstaje e_1 : vēšujemy Pogorz.; z niem: wünschen.

b. Na końcu wyrazów

Z grupy am:

a_1 : $t_1\acute{a}$ = tam: $s_1\acute{a}$ = sam (tu).

Z grupy ám:

w 1 sg. praes.

\acute{a}_1 : zbír₁á, Pog. q_1 : m_1q_1 , $\acute{n}e$ m_1q_1 , d_1q_1 , Pogorz.; šuk₁q,

d_1q_1 , m_1q_1 Brzeź. ček₁ Kłodn. ϕ_1 : $m_1\phi_1$, $d_1\phi_1$, ček₁q, Pogorz.

u_1 : du_1 , mu_1 dží = mám₁ci Pogorz. $u_1\acute{n}$: $\acute{n}e$ $du_1\acute{n}$ Brzeź.

Plur. dat. zaimków osobowych.

q_1 : n_1q_1 , ku n_1q_1 (nám) Pog. ϕ_1 : $v_1\phi_1$ (vám) Pog.

Plur. dat. rzeczowników fem., st. pol. -ám:

q_1 : dźévečk₁ Pogorz. u_1 : takę plotku₁, pannu₁, Pogorz.

Z grupy om:

q_1 : w wyrazie do d_1q_1 (do dom) Brzeź.

Z grupy óm:

Plur. dat. rzeczowników męzkich i nijakich tem. na -a-, -ja:

q_1 : zbónik₁q, komrat₁q, paxol₁tk₁q Pog.; ϕ_1 : Robo-
tník₁q R, W.

W tem. na -ja- masc.

u_1 : svoji₁, ojcu₁ Pog. u_1m : ojcu₁m, Pog.

Z grupy em.

sg. instr. subst.

masc. tem. na -a-, -ja-, -i-, neutra tem. na -a-, -ja-:

ę: vílke, maťlike, ptá^uke, skřypke, meške, pod
švínski, proge, baraňi, roge, ze žyde, majore, raže,
spowe, před te dome, spusobe *Pog.* zómke jaňowe, *R. W.*
před moste, ze svoje syne, raže, spowe, *Brzež.*;
ty, kupce, z ojce, s koňe, króle, oltá^uře, ogně *Pog.*
žece. *Brzež.* okěke, pod okěke, z mēse, před vŕycke
prave, moře *Pog.* s ty, dřeve, te japke *Brzež.* ē: s Pa-
né, Bogé, s xlebé, jednorowé, z gveré, *Pog.* stróže,
R. W. mēže, sty, pěkny, paňiče, *Brzež.* okné, *Pog.*,
sty, dřeve, *Brzež.* y: za drugy, razy, jednorowy,
z gvery, gryfajtry, okny, *Pog.* ojcy, *Brzež.* a: s xle-
ba, s pana boga *Kłodn.* ē.ń: s pryncé.ń, před pravé.^u
Pogorz. ē.^u: spané.^u bogé.^u, kosturé.^u s pryncé.^u, *Pog.*
yń: žydyń *Pog.* razyń *R. W.*

Z grupy ém:

W praes. sg. 1.

ę: vé, poťe *Brzež.* ē: vé, poťe, *Brzež.*

Sg. loc.

W deklinacyi zaimkowěj.

Temata twarde,

Masculina.

ę: po te vínoradźke ogrodže. *Pog.* v te raže
Brzež. y: př ty, koňu, po ty, mošće, na ty, novy,
Pog. na ty, pecu *Brzež.* v ty, zumku *R. W.*

Neutra:

en: po ten (=po te=po tém) *Pog.* yn: po tyn
(=po ty,=po tém) *R. W.* *Brzež.* y: nič poty *Pogorz.*
e: na te (=na te=na tém) *Brzež.*

Temata miękkie

masculina:

ę: v moję ogrodečku, přy ně *Pogorz.* é: na ně: *Pogorz.* i: přy ní, na ní *Pog.* o ní *Brzež.*

W deklinacyi złożonej przymiotników.

masculina.

ę: v bawę *Pogorz.* é: po tę řinoradźkę, ogrodze *Pogorz.* y: v żelony, v čerwony, na ty, nowy, v bawy, ve veľky, frasunku *obok* ve veľki, *Pog.* v żelony, ve veľki, *Brzež.*

Z grupy ym.

Sg. instr.,

Deklinacyja zaimkowa,

masculina.

y: s ty, końe, ty, kupce, *Pog.* yn=y,=ym: tyn *Pogorz.* yń=y,=ym+před ty,ń żydy,ń *Pog.* é,ń: té,ń *kostosé,ń Pog.*

neutra:

y: s ty, dřeve *Bzež.* ę: před tę, před vŝyckę *prave Pog.* tę japkę *Brzež.*

Deklinacyja złożona przymiotników.

masculina.

y: s podwy, s ty, pě, kny, paniče i, *po* k, g: pod świński, proge, před drugi, *Pog.* s ta, ki, *Brzež.* *obok* drugi, razy, *Pog.*

Plur. dativus bez różnicy rodzajów.

deklinacyja zaimkowa

y: óny, *R. W.* ty, drugi, ty, ubogi, dzevečkę *Pog.*

Deklinacyja przymiotników złożona.

i: *po* g. k: ty, drugi, ty, ubogi, dzevečkę *Pog.*
ę: ta, kę plo ku, *Pog.*

Z grupy im:

Sg. instr.

Deklinacyja zaimkowa

masculina.

i: ś ni, před ni. *Pog. y:* po č: čyž (čymže),
čy, prandzy *Pog. čy*, nejprędzěj *Brzež. é:* moje, ze
žęęę swoje, *Brzež. ę:* ze swoje synę *Brzež.*

Deklinacyja przymiotników złożona

i: barańi, roge, y, po č: zegrodničy.

Plur. dativus bez różnicy rodzajów:

Deklinacyja zaimkowa.

i: ji, svoji, ojcę, *Pog. ę:* je (jim) *Pog. i:n:* ji:n
(jim) *Pog. é:* jeń *R. W.*

Okolice Pawłowiczek (Gnadenfeld)

Wsi. Ostrožnica, (ostr.) Uciszkowy, Łańce, Jakubowice
(u. ł. j.)

Stsl. a. og. pol. 'ę:

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.

ę: język, dękovaly, ęęza^{ur}, święty, nąśvětšá",
dżevećoro, pętá"čki, *ostr.*, zajęća", jędyka, ułękła, po-
dękovali, ęęžki, ęęžko; klęknęné, vžględem, kšędza,
vęcy, švēcono, návēkšq, pámętláł, všędže = *кльмашъ =
*кльмашъ; stsl. кльмашъ, uręnik, = urędnik, źvěřęta, źvěřę-
tama, źvěřętymi, kšqžęća, tyšęcy. *u. ł. j.*; é: édyk
(jędyk) *u. ł. j.*; ä: švāty *ostr.*, urā.nika = urędnika
u. ł. j. a: jazyk, *ostr.*, kłāćeć, vęcy a vęcy, podžakovaly
u. ł. j. e: něščešlivy, ščešće *ostr.*, é: pékny *ostr.*, něš-
češće, něščešlivi, pékne, péć (=pęc) *u. ł. j.* é:n: vęncy
ostr. é:n: źvěřęnta *ostr.*, překlęnty *u. ł. j.* é:n: žęń-
čęń (žęćem) péńkne *u. ł. j.* y:n: kuřy.ntom. *u. ł. j.*
en=ęł: vženy *ostr.*; én=ęł: přyjęna *u. ł. j.* en=ęł:
přyjeńi *u. ł. j.* an: všandy, kuřanta, *u. ł. j.* an: žąńć,
žąńća *u. ł. j.* an=ęł: vžana *u. ł. j.* an=ęł: vžani *u.*

ł. j. ą: w wyrazie kśqżna, pod wpływem analogii wyr. kśqżę; tudzież w participium praet. passiv.: zamknęte, obrośnięta u. ł. j.

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów.

Pronomina pers. i relat. sg. acc.

ę: między się, tag jak się trzeci raz przebiegły ostr., przed cę (=przed się), bez óex (przez óę x, ł. j. przez óę jeśm) u. ł. j. ä: śä. ostr., e: me, óe, še ostr., u. ł. j.

Sg. nom. acc. subst. neutr. w tematach spółgłoskowych.

ę: pśę ostr., dźęcę u. ł. j. ą: kśężą, młodzą, kuřą, u. ł. j. ä: kśqżä, u. ł. j. a: kśqża, u. ł. j. e: prośe u. ł. j.

Sg. gen. subst. fem. w tematach na -jā-

e: mile u. ł. j. é: do koła pustyné u. ł. j.

Stsł. w og. pol. ę.

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.

ą: bądźę, kady ostr., gąś, gąsorkó, każ, kař, kady, kadyś, kadyż, s xąćq, rąka, rąki, kraćil, vagle. u. ł. j. ä: bädźeš ostr., ę: ręka^v, rękavę, zgavędźil, ostr., geši, xęćq, do ręki, ręką, náręće, prędy, prędyj, gołębicy, gołębice, głęboko, głębokęgo, meżę, meżą, będźeż, będzemy u. ł. j. é: bédą, bédźe, bédźemy u. ł. j.; an: prąndzyj, prąndko u. ł. j.; am: gamby u. ł. j.; an=ad: banę (bądę) ostr., en=ed: beną (będą) u. ł. j. é:n: rénce, préndko, u. ł. j. é:n: xéńci u. ł. j.; y:n: pryndko; yn: pryndzy, byndźe u. ł. j.; y:n: byńdźe u. ł. j. e: bedźemy u. ł. j. é: bédźe, bédźemy ostr., bédą, bédźe, bédźemy; y: bydźe u. ł. j.

W sufiksie -nę- słów klasy II w particip. praet. act. II. u: urznuła, minuli, zavinuli; ó: přypłynóli. Formy te są przyswojone z języka morawskiego.

*W końcówkach**Sg. acc.**Subst. fem. w tematach na -a-, -ja-*

ą: za xvilką, pod kopką, dżévečką, gá^udką, na tą grušką, łoką, učexą, nogą, sosną, gośćiną, cera, voda, bjeda, sprava, potrava, kačycą. *ostr.*, lasečka, dževčynką, rąką, ręką, pańotką, matką, mocką, pastuxą, na skargą, fara, ta skóra, dcerą (*sic!*), *obok* cera, vara, novina, gośćiną, flinta, vşycą tą robotą, na zegroda (*ogród*) kréda, po tą voda, pryncesa, izba, sprava, strava, na głova, o nedżela, ta kaşa, na studnią, na žemą *u. ł. j. ä*: žonä, źerčynä, džouxä, *ostr.*, na ná^uvedzka (*odwiedziny*) krejda, kolasä, vyspä, jałowicä, kazatelnicä *u. ł. j. e*: studženkę, na gruškę, žebra^učkę, o^uvečkę, pá^ure, cere, paličkę, žone, gośćinę, kite, pryncesę, potrawę *ostr.*, gromadkę, maśničkę, lá^uskę, dzevečkę, cere, kréde, sprave *u. ł. j. é*: trošké *u. ł. j. a*: čapka, na góra, flinta, na studňa. *ostr.*, *u. ł. j.*

Sg. acc. fem. zwimków.

ą: za tą voda, na tą gruškę, tą swoją pańo, swoją, gá^udką, jedną o^uvečkę, jedną nogą, pod jedną sosną. *ostr.*, tą, vşycą tą robotą, jedną, na jedną, óną, swoją *u. ł. j. ä*: vşyckä, *ostr.*, tä, jednä *u. ł. j. e*: jedną tę o^uvečkę, tę swoje pańo *ostr.*, tę, tę voda, jedną *u. ł. j. a*: ta kaşa *u. ł. j. o*: jö *ostr.*, ó: jö *u. ł. j. u*: ju, *ostr.*, um: jum *u. ł. j.*

Praes. sg. 1 os.

ą: moga, puda, muša, xca, ukuja, *ostr.*, moga, będa, będa, pojda, ida, nesą, podarują, uşyja, nimoża, moża, (*t. j. moga, forma, powstała pod wpływem analogii form osób następujących*), pošlą, vřdza *u. ł. j.*

u. ł. j.; ä: pudä, zaŕozä ostr., veznä, pudä, přydä, nie možä, namažä, zrobä; u. ł. j. ě: banę, mušę, zasa-dzę ostr.; mogę, pude, véde, zaŕede uržne, mušę, přý-šlube, trefę u. ł. j.; e: będe, u. ł. j.; em: jadem, mo-žem, xycem. u. ł. j.

Stsl. a, og. pol., w epoce najdawniejszej 'ĕ (długie); w epoce późniejszej 'q (ściśnione).

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.

Przed pewnymi sufiksami

W słowach.

Przed suf. -a- (verba iterativa i durativa): q: žq-daš, žqdä"će, ścqžól (ścqžál) u. ł. j.; ǫn: vyglǫndál ostr.; uǫn: naćuǫgała u. ł. j.

Przed suf. -i-: q: řqdžil, sporǫdžic u. ł. j.

Przed suf. $\frac{a}{n} \frac{e}{n}$ na-: q: ěqgnun, vyěqgnǫć, ostr., ěqgnól, vyłqgnǫć, u. ł. j.; u: došuǫgnuć u. ł. j.; un: véuǫgnuć ostr.

W słowach przed suf. -je- w tem. praes; -a- w tem. inf: q: zaŕqžā ostr., uŕqžany ostr., u. ł. j.

W imionach;

Przed suf. -ǫkǫ:

q: mešqček u. ł. j.; ǫn: pořǫndek u. ł. j.

Przed suf. -ǫka q: pamǫtka u. ł. j.

Przed suf. -ǫko q: žvéřqtkā u. ł. j.

Przed suf. -ǫn: ǫ: pořǫdne u. ł. j.

Przed suf. -ǫ: q; šqg. ostr., u. ł. j.

Przed suf. -ǫl- q: ěqǫelǫik ostr.,

Przed suf. -ǫt=-ent-: kšqžā obok kšęžę u. ł. j.

Przed suf. -ǫna: kšqžna og. pol. kšęžna.

W suf. -ǫc-:

q: zajqč, mešqč, mešqcy, tyšqce ostr., u. ł. j.; ǫn: mešqnc, zajqnc. ostr., u. ł. j.; on: zajqnce u. ł. j.;

ǫn: zajǫncea ostr.

W suf. -eg-:

ę: pińedy ostr., u. ł. j.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych.

W ęg. nom. subst. masc. z tem. na -ja-: ǫn: kśǫndz u. ł. j.

Particip. praet. act. II. masc.

q: ućql (ućql, u. ł. j.; qn=qł pojǫn ostr., on=qł: pǝyjon u. ł. j.; ǫn, ǫn=qł: vǝǫn, vǝǫn ostr., u. ł. j.: ǫǫn=qł: vǝǫǫn u. ł. j. Tu końcowe ł (w) uległo rozłożeniu na dwa żywioły: 1) na krótkie war-gowe ũ, prawie w, i na nosowe n. ą i ę pod wpływem analogii innych form. jak fem. neutr. zląk, ostr., ułęk še u. ł. j.

W infinitivie.

q: vǝqśc ostr., ǫń: vǝǫńc ostr.

Stsł. ǫ, og. pol. pierwotnie ǫ (ǫ?) długie, w późniejszej ępoce q (ściśnione).

W pierwiastkach i tematach.

W słowach:

Przed suf. -i-: q: naporqćyl u. ł. j.; qm: stǫm-pię; u,m: zatrǫmbił ostr.

W słowach z suf. w tem. praes. -je-; w tem. inf. -a-: qm: zrǫmbał u. ł. j.; um: rumbał, okumpała ostr.

W participiach praet. act. q: śwęcqce. u. ł. j.

W imionach

Przed suf. -a-: q: łqka ostr.

Przed suf. -o-: qm: kłombo u. ł. j.

Przed suf. -ǫkǫ-: q: kqsek ostr., ǫn: kǫntka ostr., u. ł. j. u,n: maju,ntek ostr.

Przed suf. -rǫ-: q: mqdry; u, mu,dřejšego u. ł. j.

Przed suf. -'er: q: gqšoróv. u. ł. j.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach zamkniętych w końcu wyrazów.

Participium praet. act. II masc. w słowach z suf. -nā-:

o: vyčqgnol; ó: plynól. zavínól: u. ł. j.; on=qł: odenknon ostr., šmignon. u. ł. j.; ón=qł: začqgnón, stanón ostr., piznón. plujnón (plunól) zdřymnón, vyprtnón, pisknón u. ł. j.

W plur. gen. q: ottqđ u. ł. j.

W infinitivie: q: vyčqgnqč ostr., včepnqč, vyčqgnqč u. ł. j.; ó: coufnqč ostr.; óñ: ginqnč, stanqnč ostr.; uñ: včungnuñč ostr., klėknuñč u. ł. j.; u: zavínuc, (wpływ morawskiego) u. ł. j.

W impt. sg. 2 os.: w Ostr. słyszałem formę bydž: bydž ty tak dobry; jest to forma analogiczna, utworzona pod wpływem tematu inf. by-.

Przedłużenie zastępcze w skutek zniknięcia następującej sylaby.

W praes. plur. 3. os.: q: nejdq (znajdq), šeq, starajq, gotujq, gromažžq (gromadza), šmq, u. ł. j.; ó: jidó, majó, možó, provadzó, u. ł. j. vřucó ostr., u: přyjdu, stoju, mušu, še xcu ostr., su. u. ł. j. óm: pokópóm u. ł. j.

Ściągnięcie.

Sg. acc. subst. fem. z tem. na -jā, do nom. -jā,-i:

q: tę svoje pañq ostr., večerq. u. ł. j.; ó: tą svoją pañq ostr., pañq. królevnq u. ł. j.; u: na večeru ostr., a: na večerā u. ł. j.; i: jakq pañi ostr., forma, w której upatrywać należy śladu języka czeskiego.

Sg. acc. fem. adj. podług deklinacji złożonej.

q: drugq, *ostr.*, na drugq noc, takq, całq, na třećq u. ł. j.; ǫ: jakǫ pańi, veľkǫ bjědą (*sic!*), veľkǫ gošćina, žadnǫ *ostr.*, u: veľku, bolešć, dobru, řeč, tą píršu, peknu, kačycą, šumnu, džouxą, na želonu, łqką *ostr.*, na třeću, noc u. ł. j.; o: cało noc u. ł. j.; ǫm: li-xǫm potrawę *ostr.*

Sg. instr. fem.

Subst. tem. na -ā, q: drógq, *ostr.*, s tq cerq, królovq, trávq u. ł. j. ǫ: s tu, cerǫ *ostr.*, žonǫ, před babǫ u. ł. j.

Tem. na -ja-: q: za pańq *ostr.*, s cebulq u. ł. j.

Tem. na -i-: ǫ: z radošćǫ *ostr.*, ostrožnošćǫ u. ł. j.; ǫm: za všóm u. ł. j.

Pronom. pers.- relat.: q: za sobq u. ł. j.; ǫ: se mnǫ, za tobǫ u. ł. j.; u: s tu, cerǫ *ostr.*, um: š núm, mojum u. ł. j.

Adjectiva podług deklinacyi złożonej

ǫ: z veľkǫ *ostr.*, miłǫ, ná"věkšǫ u. ł. j., um: mi-łum u. ł. j.

Samogłoski nosowe pochodne.

1. Z samogłoski czystej:

ę z e: w wyrazie między, u. ł. j. ą zamiast á: veľką, w wyrażeniu: tą gošćina veľką była u. ł. j.

Formę particip. praes. act. II; xce"ł (*ostr.*) uważać należy za lapsus linguae pod wpływem analogii formy praes. sg. 1 os. xce.

Adj. domqcy (domowy): o domqcy roboće, (u.), został przerobiony z czesk. domácí pod wpływem analogii form. particip. praes. act. na -qcy, jak: nosqcy, gorqcy i. t. p.

2. Z samogłoski czystej i spółgłoski nosowej m, n.

a) W środku wyrazów:

Z grupy em powstało e, które rozłożyło się na en: odenknon = odeknon = odemknō ostr.

b) Na końcu wyrazów:

Z grupy am—a: ta = tam, sa = sam (tutaj) ostr., u. ł. j.; aⁿ: taⁿ = tam u. ł. j.

Z grupy ám:

W praes. sg. 1 os. słów: o: mō = mám u. ł. j.; o: mō = mám ostr.; ā: ňe znā = ňe znám, sklā^udā = sklā^udām u. ł. j.

W plur. dat. pronom. person.: o: nō = nám ostr.; o: nō = nám, vō = vám u. ł. j.; a: vā u. ł. j.; o^um: w wyrazie sq^um = sām u. ł. j.

Z grupy en.

e: w zaimku ten: tē ostr., v tē čas, tē še mel-dováł u. ł. j.

Z grupy em:

W sg. instr. subst. masc., tem na -a-, -ja-, -i-, neutr. na -a-, -ja-: e: petre. za panę bogę. męxę, ga-tnarę, křeśńické, rękavę, bratę, końę, królę palcę, ostr., člověkę, vílķę, z určūńķę, mxę, za głose, spoľę, pod koścoľę, s panę, s xľopę, kśędzę, s królę, za pece, mľodźeńcę, kľiję, z nožę, vľně, za ty, mořę, před poľe-dńę, u. ł. j.; ā: za panā bogā ostr., mežā, u. ł. j.; ā^u: žě^učā^u u. ł. j.; a: za panā bogā ostr., spoľā, ko-lā^una u. ł. j.; a: meža (měžem) u. ł. j.

Z grupy im:

i: před poľedńi ostr., staropol. poľudńim:

Z grupy ém:

W praes. sg. 1 os.: e: vě = věm, u. ł. j.

W sg. loc.

W deklinacyi zaimkowej: Masculina i neutra z tematem twardym: y: o jedny, po ty, ostr., u. ł. j.; i: v ti, leše u. ł. j.; yn: po tyn, u. ł. j.; y: přy jedny stole ostr.; i: na ti leńcuxu, po ti, v ti a v ti mešće ostr.

Masc. i neut. z tematem miękkim i: po svoi, kryše u. ł. j.

W deklinacyi złożonej przymiotników, masculina: y: po cały, svoi, kryše, o jedny, stary, u. ł. j., i: (po k): na ciężki, u. ł. j. y: v šodmy roku ostr.

Z grupy ym:

sg. instr. deklinacyi zaimkowej:

masculina y: s ty, ostr., z jedny, ostr., u. ł. j.; y: ty mały palec ostr.,

neutra: y: za ty, moře u. ł. j.; é: nad té, ostr. s té, u. ł. j.; i: za ti ostr. y: čy přędzy u. ł. j.

Sg. instr. deklinacyi złożonej przymiotników.

masculina: y: švěty, ostr., dobry, za głose pso-vy, u. ł. j.; y: ty mały palec ostr.

Z grupy im:

Sg. instr. zaimków, masc.-neutr.

i: z moi, pane, š ni, nad ni, ni, =nim, u. ł. j.; i: za ni, š ni ostr.

Plur. dat. zaimków we wszystkich rodzajach:

i: ji, =jim u. ł. j.; moje, =mojim, ku svoje komratq, =ku svojim, u. ł. j.

Z grupy om:

Plur. dat. subst. masc.-neutr.: q: robotnikq, ku svoje komratq, a podług téj analogii: ku ludźq; (u. ł. j) w innych okolicach ludźe =st. pol. ludźem.

Okolice Baborowa

Sulków (sulk.), Raków (rak.) Dzielów (dziel).

Samogłoski nosowe pierwotne.

Stst. a, og. pol. 'ę.

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.

ę: vęcy, pénédzy, *sulk.*, pędżeśu, nt, *rak.*, język, vęcy, pęcoro, dześeć, pénédzy, *dziel.*; é: zlékła, méso, *dziel.*; ą: jazyky, *sulk.*, język, *dziel.*; é, n: zlé, n-kła, pénéndzy, *sulk.*, vé, ncy, *dziel.*; ę, n: dześeńć, *rak.*; én: véncy, *rak.*; en = ęł: vžena; eń = ęł: vženi, *sulk.*; én = ęł: vžéna, *dziel.*; am: čamply, *rak.*; e: ščešlivy, *sulk.*; é: pékne, pécset, *dziel.*

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów.

Pronomina personalia i relativum sg. acc.

e: čekej me, čé, še, *sulk.*, *rak.*, *dziel.*; ą: přečas = před ša-s = před šą ješ, *rak.* *Forma se, ze spółgłoską twardą s, jest morawska: ten se obglundál, obezdřál se, rak., se vyryć, dziel. Podobnie: předcem = před se jsem, t. j. ješm, rak.*

Sg. nom.-acc. subst. neutr. z tematem na -ęt-: ą: kśqža, rak. dziel.; é: džećé, rak.; Z tematem na -men-: am: (nierównie częstsze), znařam dziel.

Sg. gen. subst. fem. z tematem na -jā-: e: do ovčarńe, dziel.; é: do puštyńé, sulk. Pod wpływem analogii formy gen. tematów twardych, (n. p. ryby), oraz sg. dat. i loc., jak w języku ogólnym, występują formy, jak: do jednej pívńicy. rak.

Stst. a, og. pol. ę:

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.

ą: gąši, rąkam (*rekę*), kasa (*sg. gen. do kas*),
ka, każ, vazelek; ąn: gąnsi, rąnky. rąké, ąn, ąn-
dy; an: ranky, rankam (*rekę*); am: gambam, éń:
xéńci; *formy praes. tematu* bédź-e-, st. sł. ꙗꙗ-ѣ-, *mają*
é: bédźeš, bédźe, bédźemy i y: bydam (*będę*), bydźe.

*Następujące wyrazy ze samogłoską u są przyswo-
jone z sąsiedniego narzecza morawskiego: ovinuła še,
čisnuty, a podług téj analogii* śčognuty; *symuli (zdjęli)*
= *сѣ-ѣм-ѣ-лѣ, *podług analogii form: duł, duli, stsl.*
дѣлѣ, дѣланѣ.

W końcówkach.

Sg. acc. subst. fem. tem. na -a-, -ja-.

ą: (*rzadko*): pryncesa, głowa, *sulk.* gościuą, *rak.*
pryncesa, gościuą, na desečką, dżurą, trošką, troxą,
křivdą, *dziel.*; a: pa^ura lat *sulk.*, *dziel.*, dąš połowica
rak.; a^m, t. j. ą ze słabo słyszczanym podźwiękiem spół-
głoskowym, nosowo-wargowym, m: gościuą^m, ręką^m, vro-
ną^m, bėdą^m, vodą^m, pišćalką^m *dziel.*; ă^m: ceră^m *dziel.*;
am: (*najczęstsza końcówka*): gá^udkam, żonam, néva-
stam, pryncesam, gambam, na tą svalbam (*wesele st.*
pol. švadźba,) *sulk.*, vaxam (*straż*), sosnam, koronam
na głovam, babam. na rolam, pod kolńam (*wozownia*),
rak, šatkam (*chustkę*), rankam, matkam, na desečkam,
maram, pá^uram, novinam, strunam, za sosnam, go-
ściuam, pryncesam, po łopatam, flintam, gospodam, huz-
dam, głovam, vyspam, stravam, służbam, švetńam, pu-
licam, *dziel.*, a^m: škatulečkam, *dziel.*: em: cerem, e^m:
jednam pryncese^m, *dziel.*

Sg. acc. deklinacyi zaimkowej:

ą: tą, swoją šatkam, *sulk.* na tą gościuą, jedną,
po nią, *dziel.*; ąm pó niąm, po swojąm, *dziel.*; am: tam,
na jednam, za swojąm, *sulk.*, za tvojam, *rak.*, tam no-

vinam, tam huzdam, jednam, swojam, po swojam kró-
lovnóm, za nam, tvojam, *dziel.*; om: jóm, *dziel.*; um:
jum, *sulk. rak. dziel.*

Praesens sg. 1 osoba. a: byda, pomoza, *sulk. mo-
za rak.*, pójda, byda, oviná se, boja se, ví,šuja, *dziel.*;
am: pomozam *sulk.*, zaplacam, *dziel.*; am: bydam, *sulk.*,
pójdám, idam, kopnam, nesam, xcam, prosam, *rak.*, vez-
nam, zapisknam, bydam, piznam (*rzuce*), mozam, po-
mozam, musam, naucam (*nauczę*) *dziel.*

U w a g i. *Formy:* moza, mozam, pomoza, pomo-
zam, pomozam, *zamiast* moga *i. t. d.*, powstały pod
wpływem analogii następnych osób, jak: możeś, może,
możemy, *i t. d.*

Formę naucam, *og. pol.* nauczę, *sg. 2 os.* naučysz,
inf. naučyc, należy odróżnić od naucam, *sg. 2. os.* naučas,
inf. naucać,

Stsz. m, og. pol., w epoce najdawniejszej 'ê (*długie*),
następnie 'q (*ściśnione*):

W pierwiastkach i tematach.

Przed pewnymi sufiksami,

W słowach:

Przed sufiksem -a-: q: ogłodej *sulk. rak.*; on:
obglondali *dziel.*, žondá" *dziel.*; un: obglundál *sulk.*
rak., žundál, *dziel.*

Przed sufiksem -i-, u,n: řundzić *sulk. rak.*; un:
vyřundził *sulk. rak.*, řundzum *dziel.*

Przed sufiksem -n, -ne-: q: zapřognuó, scognu-
ty *dziel.*; u,n: poćungné *dziel.*

Przed sufiksem, w tem. praes., -je-, w tem. infinit.
-a-: q: řqzac, řqzál, *dziel.*; u: pořuzał *dziel.*

W imionach.

Przed sufiksem -k- w liczebniku porządkowym:
un: džeśuntěj *sulk. rak.*

Przed sufiksem -et-: q; za kśqżą sulk. rak. dziel; un: kśunżą sulk. rak.

Przed sufiksem -lna: q: kśqżná" dziel.; og. polska forma kśężna naprowadza na wniosek, że kśqżna", przez q powstało pod wpływem analogii wyrazu kśqżą.

W sufiksach: -eg-: q: pėńqđze dziel.; -ęcz-: un: zajunc, zajuncu dziel.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych:

Particip. praet. act. II masc. on = qł: vżon rak. dziel.; ǫn = qł: vżǫn sulk. rak., ę:, pod wpływem analogii form fem. neutr. źlęk sulk.

Plur. gen. numer. u:n: pędzesu, ut rak.

W infinitiwie: uǫ: vżuǫśc rak.

Stst. ж, og. pol., pierwotnie ѡ (ѡ?), w późniejszej epoce q (ściśnione.)

W pierwiastkach i tematach.

Przed sufiksem -a, q: mǫka dziel.

Przed sufiksem -kk-: q: kǫsek, kǫsky sulk. rak. dziel.

Przed sufiksem -r-: q: mǫdřejšy rak.; un: mǫndřejšy rak.

W sufiksie -ęcz- w particip. praes. act. un: śedzunym sulk. rak.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach zamkniętych na końcu wyrazów:

Particip. praet. act. II masc., w słowach klasy II z suf. -nǫ-. u: zaǫnuł, pokłupnuł, (zastukał), dmuǫnuł, poćungnuł, pisknuł, stanuł, żgnuł, usnuł, piznuł, uǫnuł, dziel. pėnuł, rak.; na powstanie form: utnuł, sulk., poćnuł, dziel., zamiast og. pol. ućqł, poćqł, wpływały

następujące czynniki: 1) analogija przytoczonych form participii praet. act. II z suf. -nā-, jak dmu^xnu^l i. t. p., 2) analogija form praesentis: utnē, utnēš i. t. d., počnē, počnēš i. t. d.

Formy symu^l dziel., vyjmu^l sulk., zamiast og. pol. zdjō^l = sjō^l, powstały pod wpływem analogii form praesentis: symē, vyjmē i. t. d.

W infinit. słow. kl. II u: zaprōgnu^ć dziel.; tudzież formy analogiczne: zetnu^ć, utnu^ć dziel. sulk. symu^ć dziel., które powstały w podobny sposób jak participia: utnu^l, symu^l.

U w a g a. Wszystkie formy powyższe, ze samogłoską u zamiast o, zostały przyswojone z sąsiedniego narzecza morawskiego.

Przedłużenie zastępcze w skutek zniknięcia następującej sylaby.

W praes. plur. 3. os. u: mu^šu sulk.; uⁿ (przed n) mu^šuⁿ nóm, u^m: špu^m, ōm: špōm, ōm: dajōm, móvōm dziel.; um: majum sulk. rak., kopajum, rak. pływajum, řundzum, mu^šum, xcum, dziel.

W skutek ściągnięcia:

Sg. acc. subst. fem. z tem. na -ija-. a podług téj analogii w przyswojonych sg. nom. na -yjā, -ijā: ōm: pañōm, na věčeřōm, a podług téj analogii: po svojam królovnōm dziel. obok pañum, věčeřum dziel.

Sg. acc. fem. adj. podług deklinacyi złożonej: u: pīr^šu noc dziel.; ōm: jēnšōm, takōm čo^lkam, dziel.: ōm: króloskōm sulk. lixšōm, každōm dziel.: um: na jednam starum žonam sulk. na pēršum vaxam, na drugum rak., vélkum, drugum flintam, xterum stronom, třēcūm, štvrtum dziel.; un (przed spółgłoską g): vélkun gošćinā rak.

Sg. instr. fem.

Subst. fem. z tematem na -ā-: u: głovu, *sulk.*; om: s królóvnóm *dziel.*; um: šnurečkum. z gańbum *rak.*, sługum, ze šatkum (*chustka*), jednym cestum (*droga*), za tum princessum, babum, *dziel.* *Z tematem na -jā-:* um: šablum *rak.*, s tum xvaščum (?) *sulk.* *Z tematem na -i-:* um: s tum řečum *rak.*

Pronom. person.-relat. um: se mnum *dziel.*, za sobum *rak.*, sebum, před sebum, ze sebum *sulk. rak.* *Forma sebum jest przyswojona z narzecza morawskiego.*

W deklinacyi zaimkowej fem. um: s tum řečum, *rak.*, za tum pryncesum, jednym cestum, *dziel.*, s tum młodem *sulk.* za nūm, s nūm *sulk. rak. dziel.*

Adjectiva. fem. podług deklinacyi złożonej: um: s tum młodem *sulk.*, hedbavnum (*jedwabna*), ze strašnum *sulk.*

Samogłoski nosowe pochodne.

Z samogłoski czystej:

Z samogłoski e, stsz. ѣ, powstało e w wyrazie vyplęžil *dziel.*, *stsz. пѣжнѣ obok пѣзати, пѣжж (serpere);* porównaj *og. polskie* pełzać i płaz.

Ogólnie polskie między brzmi między rak. dziel.

Z samogłoski czystej i spółgłoski nosowej n, m.

a) w środku wyrazów;

Z grupy in powstało: i: višuj *dziel.*, pričesam *sulk.*; an=a=in: trangelt *rak*=tragelt=*og. pol.* tryngelt=*niem.* trinkgeld.

Z grupy án powstało on: skłonki dziel.

b. Nakoncu wyrazów.

Z grupy am: powstało a: ta=tam, sul. rak. dziel.

Z grupy *ám*: powstało *o* w plur. dat. pronom. pers.
I: *nó*=*nám* dziel.; *u**m*: w wyrazie *su**m*=*sám*, dziel.

Z grupy *en* powstało *ę*: *tę* *smok*=*ten* *smok* sulk.

Z grupy *em*, w sg. instr. subst. masc. neutr. *ę*:
ze *šafařę*. *kšožęćę* dziel., *suknę* sulk.; *e^m*: *pod zom-*
kę^m dziel.

Z grupy *ém* w sg. loc. deklinacyi pronom. masc.-
 neutr. powstało *y*: *přy ty*, *po ty*, dziel.; *ę*: *po tę*; *po-*
dobniež w sg. loc. deklinacyi złożonej adject.: *na věl-*
kę sulk.

Z grupy *ym* powstało *y*, w sg. instr. deklinacyi
 złożonej adject. masc.-neutr.: *čárny*, *suknę* sulk.; *podo-*
bniež w plur. dat. pronom.: *ty*, *gašom* dziel.

Z grupy *im* powstało *iⁿ* w plur. dat. pronom.:
jiⁿ=*jim*, dziel.

Okolica Raciborza

Wieś Krzyżanowice

Stsł. *m*, og. pol. *ę*:

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów:
ę: *język*, *něščěścu*, *ověže* *měso*, (*wołowe*, *czesk.* *hova-*
di, *stsł.* *gorado*, *porównaj* *pol.* *ovád.*, *czesk.* *hovado*,
hovad, *ovád.*), *čelećego*; *en*: *všěndže*, *švęntego*, *vęncy*,
kšěndzoře; *én*: *klěnknuło*, *švęnto*, *nejpěnknejšy*; *én*:
pěńć; *én*: *měnsó*; *e*: *pěkńe*; *é*: *pěkny*.

Formy przyswojone z narzeczka morawskiego: *hle-*
dali obok *hladała*, *patnást*.

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów.

Pronomina person.-relat. sg. acc.: *ę*: *mę*; *e*: *će*,
to še *straći*: *Forma se*: *se spováďaj* *jest* *morawska*.

Sg. gen. subst. fcm. z tematem na *-jā-*: *e*: *do pro-*
cesyje, *z jei* *košule*, *podle vóle*, *do syryńe* (*nazwa wsi*),
do pívńice; *podobniež*: *žádne* *cesty*.

Stsl. a, og. pol. e:

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów. e: geši, keš, meža; em (przed b): gēmba; ēn: gēnsty, rénki; e: přemineło, é: bédžemy, staněta; y: bydze, bydžemy, bydžeće, bydóm; an, an *tylko w wyrazie:* kandy, kandy.

W końcówkach.

Sg. acc.

Subst. femin. z tematem na -ā-, -jā-: nader rzadko ā, z bardzo słabym, zaledwie słyszany resonansem nosowym: mynarkā, vdovā. Najczęściej czyste a: má matka, vžon kuxarka, na pamōtka, nalać šklónka, māl skřipka, vėlkom učexa, vžon šekéra, na ta fara, džura vykopać, na každo strona, na ścāna, o robota, vžon svoja flinta, na cesta, cesta vėdžāl, žbėrała rosa, poznāl ta pryncesa, přeskočil křipopa (rów), na vyspa, vyjon, pipa (fajke), dostali služba, žeby ta xoroba oddaliť, svojóm sprava vykonāl, głova učón, za xřila, vyčongnyl svoja šabla, v nédžela, a mēli dživoko šřina upečono.

Sg. acc. fem. deklinacyi zaimkowėj: ā, z bardzo słabym resonansem nosowym: vžon ta samā, vdovā; zwykle a: na ta fara, ta kuxarka zostaviť přy żyve, vžon svoja flinta, vyčongnyl svoja šabla; niekiedy óm: svojóm sprava vykonāl, pod wpływem analogii formy sg. acc. fem. deklinacyi złożonėj.

Praes. sg. 1 osoba: ā: pójdā; a: pójda, muša.

Stsl. a, og. pol., w epoce najdawniejszej -'ē (długie), w epoce późniejszej 'q (ściśnione).

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów. Przed pewnymi sufiksami.

W słowach: z sufiksem -je- w temacie praes., z sufiksem -a- w temacie infinit. q: obovqzany; z sufiksem

$\frac{-n}{n}o$, -na: ɔn: rozćɔngnɔne; ɔn: vyćɔngnył; z sufiksem -i-: qn: spořɔndzić; ɔn: řɔndžila, urɔndžili.

W imionach: przed sufiksem -ka: q: pařɔtka; ɔn: přɔndki; przed sufiksem -k: ɔn, o džeřɔntěj.

W sufiksie -eg, w plur. gen rzeczownika péňodz, występuje e: péňedzy.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych.

W sg. nom. subst. masc. z tematem na -a-, -ja-: ɔn: řɔnd, křɔndz.

Particip. praeter. act. II. masc. ɔn = qł: vžɔn, vyjɔn; ɔ: ɔł.

W infinitivie: ɔn: přyjɔń.

Stsl. *ъ*, og. pol., pierwotnie *ъ* (*ę*?), w późniejszej epoce *o* (*ściśnione*).

W pierwiastkach i tematach:

W zebranych materiałach znajduje następujące przykłady: w temacie słownym przed sufiksem -i-: ɔn: zblɔndžıl; q: w rzeczowniku korogłe (xorogłe).

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach zamkniętych na końcu wyrazów.

Particip. praet. act. II masc. w słowach klasy II z suf. -na-: ɔ: stanɔł; y, pod wpływem analogii słów z tematem na -y-: vyćɔngnył; formy przyswojone z narzecza morawskiego na u: vystřygnuł, kléknuł, šednuł; a podług tej analogii: od tem. řn- řn-e-: odepnuł, jak gdyby słowo należało do klasy II z suf. -na-.

W formie plur. gen. ɔn: skɔnd,

W infinitivie słów kl. II z suf. na-: u, (forma morawska): šcepnuč.

Przedłużenie zastępcze w skutek zniknięcia następującej sylaby: w praes. plur. os. 3: ɔ: sɔ; ɔm: sɔm;

óm: sóm, sómešće (jestešće), bydóm, dostanóm, přijdóm, zabijóm, dajóm, spravujóm, dżerżóm, xycóm, robóm, ustanovóm, prawóm.

Ściągnięcie:

Sg. acc. fem. adject. podług deklinacyi złożonej:
óm: veľkóm učexa; o: robił veľko príležitosť, a měli dživoko švíňa upečono, pýlno kónev, (*peľna*), na každo strana; á: peršá noc, jak mlěl, *t, j. piérwszą noc.*

Sg. instr. fem:

Subst. z tem. na -ā-; óm: z dživkóm, s tóm matkóm, s tóm vodóm.

Subst. z tem. na -jā-: óm: s procesyjóm, šablóm, za tóm lańóm.

Subst. z tematem na -i-: óm: řycóm; *z tematem spółgłoskowym: óm:* s konvóm.

Pronom. relat. óm: ze sebóm; *um:* ze sebum.

W deklinacyi zaimkowej fem. óm: s tóm svojóm matkóm, s tóm vodóm, za nóm, ś nóm.

Samogłoski pochodne.

e zachowało się w wyrazie między.

Z grupy am powstało a w wyrazie tą: co by tą ostiał.

Okolica Gliwic

Wieś Szobiszowice (Petersdorf), miasteczko Pyskowice.

Stł. a, og. pol 'ę:

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów:
ę: zlekwa še, ukłēknom, čęsto, čęžša, šveto, švętego, řęcy, obořęzują, ořęže męso, pańętás, čeleća; *e n=ęł:* zjena (=sjęła, *og. pol: zdjęła*); *eń=ęł:* vzeńi; *e:* pęt-nástu; *é:* pékny.

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów.

*Pronomina pers. i relat. sg. acc.: ę: mę; e: byś
me nie pobód, ée, še.*

Sg. nom.-acc. subst. neutr. z tematem spółgłoskowym na -ęt-: a: ćela, lecz ćelęća.

*Sg. gen. subst. fem. z tematem na -ja-: e: ze šyje,
s košule, do leżnice.*

Stst. m, og. pol. ę:

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów:
ą: tylko w wyrazie kądy; ę: ręki, pędzy, ostrężyny,
męża, bédże; é: géši, bédzé; en: ręką; em: dęmbu;
ém: gémbą; em: zastępcą; ym: gymbą; e: beda,
é: bédże; y: dobydą, bydżeś:

W końcówkach:

Sg. acc. fem.

*Subst. z tematem na -ā-, -jā-: ą: wońską, xustką,
dostaw dobro wódką, na jedna kupką, podaw ręką,
v ręką, na ową koronką, bez ta řecką, za mawżonką,
mawa ćotuxą (febrę), přyciskali koroną ćerńową, o po-
radą, panną, na drugą stroną, v gymbą, potkali staro
babą, na gwovą swoją. Z tematem na -jā-: dostaw ve-
čera, oblubeńicą; ä: za mawżonką, za oblubeńicą;
ę: owę pannę; a: na dróga, maw ex kosa, na gwova.*

*Sg. acc. fem. deklinacyi zaimkowej: ą: bez tą żeś,
ową maryjo, na ową, oddają twoją oblubeńicą, na gwo-
vą twoją; ę: owę maryjom; a: bez ta řecką, za ta je-
dna, na jedna kupką, na nią; q: ję, na nę: om: jak
jęm zrobuw; om: jom, za takom samom.*

*Praes. sg. 1 osoba: ą: mogą, odberą, jidą, dobydą,
znalezą, doćogną, oddają, popytują, obowezują, přesko-
cą, robą, móvą, wystavą, xca; ä: idą; ę: idę, seblekę,
a: tna, beda, zańesa.*

Stst. π , og. pol. pierwotnie $-^1\hat{e}$ (długie), w epoce późniejszej $-^1q$ (ściśnione).

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów:
W słowach przed sufiksem $\frac{-n}{-n} \frac{e}{o}$, $na: q$: zaprǫgnóć, do-
ćogną; przed sufiksem $-a-$ q : přiglǫdǫw še.

W imionach: przed sufiksem $-k-$: počǫtek;
przed sufiksem $-ko$, q : dźéćǫtko.

W sufiksie $-eg$, q : pińǫdze,

Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą
spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych.

Particip. praet. act. II masc. $on = q\hat{o}$: vǫn ex;
 e ; pod wpływem analogii form fem. i neutr.: zlek.

W infinitivie: q : pojǫć.

Stst. π , og. pol., pierwotnie \hat{a} (\hat{e} ?) długie, w późniejszej epoce q (ściśnione).

W pierwiastkach i tematach.

W następujących wyrazach: q : drǫgami; u : wu-
ki ($taki$).

W słowie przed sufiksem i : qm : postǫmpić.

W imionach przed suf. $-k-$: q : kǫsek; qm :
rǫmbku

W particip. praes. act. q : vǫsexmogǫcego; u :
vǫsexmogu cemu.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach za-
mkniętych na końcu wyrazów.

Sg. nom. subst. masc. z tematem na $-a-$ ($-k-$): om :
domb; z tematem na $-ja-$: q : mǫż.

Particip. praet. act. II masc. w słowach kl. II
z suf. $-na-$: o : urǫnow ex; o : vyliznǫw.

W impt. sg. 2 os. występuje forma byǫǫ pod
wpływem analogii tematu infinit. by-: byǫǫ tak dobry.

W infinitivie: q : rǫznóć, stanóć; o : zaprǫgnóć.

Przedłużenie zastępcze w skutek zniknięcia następującej sylaby.

Praes. plur. 3 os. q: móvq, obłaq; om: xcóm; om: dostanom, pñidom, zaßerom še, jadom, uklęknom, kvítnom.

Ściągnięcie.

Sg. acc. subst. fem. na -yjá, -ijá: o: ovą maryjo; om: ovę maryjom. W wyrażeniu: starosta přivedže mwodá pañi wydaje się, jakoby acc. został zastąpiony przez nom.; jednakże i tu przypuścić należy ściągnięcie na i.

Sg. acc. deklinacyi złożonej przymiotników: q: na drugą stronę, máv ex kosa dřevñanq; om: ktorom vežñeš, za takom samom; o: potkali staro babq. dostáv dobro vódką, któro ś soße uměñuw; á: starostá přivedže mwodá pañi, to ta drugá zañesa zrobić.

Sg. instr. fem.

Subst. z tematem na -a-: qm: drogqm; om: laskom, nad tom řečkom, s pannom; om: gřázđóm. Z tematem na -jā-: q: volq. Z tematem na -i-: om: šeñom, před šeñom.

W deklinacyi zaimkowej fem. q: s tq našq volq; qm: samqm našq volq; om: nad tom řečkom.

W deklinacyi złożonej przymiotników: om: ze suxom laskom.

Samogłoski pochodne.

Z samogłoski czystej:

añ z grupy aji w wyrazie: rozmąñci=rozmañci.

Z samogłoski czystej i spółgłoski nosowej m. n.

W środku wyrazów:

Z grupy un powstało qn w wyrazie: fñdament=fundament; on=qn: honsvot=hunsvot, niem. hundspfote.

Na końcu wyrazów:

Z grupy am powstało a: co tą robą.

Z grupy an powstało on: pön = pán.

Z grupy en powstało e: tę špek.

Z grupy ém powstało e: po tę = po tém; em: po tem.

Okolice Bytomia

Wsi: Radzionków, (radz.) Segiet (seg.) Niemieckie Piekary, (piek.) Michalkowice (mich.)

Starost. a, og. pol. 'e;

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.
e: všědže, věcej, zinekwy radz. seg., švetyx, věcy piek.,
přijety, jecmennyx, sčěće, předzeńá, klěknqé, klěceć,
žęća, kšęzá, kšęzáškoće, kšędzem. kšędza, kšędzów,
kšęskix šędžes, čęzkix, čęzkq, zvyčęzyw. věcej, věcy,
švętego, švętymu, ze švętoścami, męcy (mięcéy) męso-
pust, męso, kšqžęcu, kuřęta; é: nescěšće mich. scě-
šlivity seg.; ě: pěkńe radz.; en: švęta piek.; en = el:
vžena; eñ = el: vžęńi; in: vńincy piek., pńinkńe radz.; e:
męso, męšivo, piek., sčęścá radz., pěkny. piek.; é: pě-
kná, pěkńejse, radz., pěknq. piek.

Formy particip. praet. act. II sg. fem.: přqdwa,
napřqdwa, mich., zamiast přędwa, powstały pod wpły-
wem analogii form męzkich: přqdł, napřqdł.

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów.

Pronomina personalia i relativum sg. acc.: e: ně
bój še, mich.; a: w wyrazie přęca = přęd šá, piek.; zwy-
kłe e: še, radz., piek., ale mě očec ně vydáj, včep mě
tyz tam, šanováv ex čę, tén drugi še vysmáv, ańi še
ně rusywa, přęžęgnaj še, mich.; a: na čá, přęca = přęd
šá, mich.

Sg. nom. acc. subst. neutr. z tematami spółgłoskowymi:

*Z sufiksem -nt-: a: kupemy prośa radz., to kśo-
za, to mwodża, to dżeca, mich.*

*Forma dżeco mich. powstała pod wpływem analo-
gii rzeczowników z tematem na -a-, jak: okno, dżelo
i t. p.*

*Sg. gen. subst. fem. z tematem na -jā-: e: do że-
me, piek. mich.. pod čas pasyje koścelny, přez kartki
policyje, do jedny kompanije, nie byw profesyje króla,
do batalije, do ty pívnice, mich.; pod wpływem analo-
gii sg. dat. loc. i: do bataliji. mich.*

*W skutek pomieszania w poczuciu językowym pier-
wotnego twardego językowo-zębowego s ze spółgłoską ję-
zykowo-podniebienną š, która to ostatnia w gwarach
t. zw. mazurskich brzmi również jak s, niektóre rzeczo-
wniki z tematem na -ā- przybierają w sg. gen. zakoń-
czenie właściwe tematom na -jā-. Tak np., sg. nom. pryn-
cesa jest poczuwamy, jak dusa = duša; stąd gen. kończy
się na e: iz voli pryncese pozbyć mich. (Porównaj: Ue-
ber die Oppelnsche Mundart, str. 48, §. 105, Anmerkung.)*

Stst. a, og. pol. e.

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów:
*ą (nader rzadko): vagle. piek., ę: rękami, srękořiny,
będze, będzemy, głęboko, vęgle, radz., seg. piek.; ręce,
prędko, prędy. prędzutko, vesele kręzelove, kręci
do węćny (Łęcna). gawęże, gowębe, ugrdęceńa (udrę-
czenia) odstepuje, zastępować, męstwo, upędu, přebę-
dżemy, będzie, mich.; é: réka piek. rékom, bédom,
mich.; ęm: gęmby radz. piek.; ęn: ręnce. mich.; é:n:
rénkava, mich.; eń: beńdze radz. piek.; yn: byndże
radz. piek.; ym: vstympujemy, radz.; en = ęł: vyće-
pneno = vyćepnęło, mich.; e: bede będzie, będzieće, be-*

dom, bedoŭm, bedoŭ radz. *piek. mich.*, staneli *mich.*; é: bédže bédžeš, nagarnéwa radz. *piek. mich.*; pod wpływem analogii tematu verbi subst. infinit. by- w temacie praes. powstały formy: byde, bydže, bydźemy, bydźeće, bydo, bydom, radz *piek. mich.*; forma stanyli (*stanęli*), *mich.*, powstała na wzór form na -yli, jak byli, raćyli, żyli i t. d.

W końcówkach:

Sg. acc. subst. fem. z tematem na -ā-, -ja-: a: přepórka, vyvód krova, v nedžela radz., na fara, gwova přwozyć, *piek.*, kartecka, nabrać pewno mycka albo capka. to se zrobuw odwaga, na šosto godžina, trefiwa taká godžina, obráw pékno sosna, máv pékno pryncesa dali go na vyspa, pod jeho gwova, posta- víć kaplica *mich.*; e: véepi mu capkę, cere jedynackę, na xvawę, dostańe tę pryncesę, na žime *mich.*, a: dām zemleć ta přša mōka, vyčongnów rēka, na ta koza, na krova, v mařańo nedžela, mám pšeniца radz.; za kuxarka *seg.*, na skarga. dali tą gadžina, ma tvar- dso gwova, *piek.*, troxa. vídželi trvoga, upodobáv se ta gorka, obráv se budka, za brona, na godžina, za- vōzáv mu ta rana, pára nedžel, na góra, dāv mu Bóg cera, v sobota, po wopata, ize takę pryncesa má dać, lev ostargáv ta pryncesa, v ta zelazno izba, ušli mila, *mich.*, e: páre razy, *mich.*

Adject. fem. podług deklinacyi rzeczownikowej: a: bez polską. e: bez polskę, *mich.*

W deklinacyi zaimkowej: a: dali tą gadžina, radz. *piek.*, robuw tą wódź, juzeš vykonáv jedna, *mich.*; dostańe tę pryncesę, *mich.*; a: dām zemleć ta přša mōka, na ta koza, radz. *piek.*, na ta wódź, o ta zela- znę izba, lev ostargáv ta pryncesa, máv ta capka,

po ta capka, na ůa, na ůa x zgańaw, ospoředźaw
 přileżytość swoja, *mich.* Temat ja bez przyimka ma za
 końcówkę refleksy samogłoski q. pod wpływem analogii
 formy sg. acc. fem. deklinacyi złożonej przymiotników:
 ǫm: jag jǫm zrobuw, *mich.*; ǫm: obác jǫm; um: jum,
radz. piek.

Praes. sg. 1 osoba. a: byda, *piek.*, pomoga, nie
 moga, pójda, puda, polaza, a co krokną, to mla, co
 skocą to dŵe, zezvola, uca, myśla, *mich.*; e: vezne,
 poradzę *mich.*; a: urosna, *piek.*, ida, pójda, já sprawa,
mich.; e: bede, byde, vezne, xodze *mich.*

Stst. a, og. pol., w epoce najdawniejszej 'e (dłu-
gie), następnie 'q (ściśnione):

W pierwiastkach i tematach.

Przed pewnymi sufiksami,

W słowach:

Przed sufiksem -a- (verba iterativa i durativa): q:
 zaprǫgać, *piek. radz.*, zagłǫdą, zagłǫdawa, prýglǫdaw
 ex se, porǫdzá, sporǫdzać, prǫdaj, prǫdawy, śǫgaw,
mich.; qn: vyrǫndzali, *mich.*

Przed sufiksem w tem. praes. -je-, w tem. inf. -a-:
 q: uǫzany, *mich.*

Przed sufiksem -ǫn: q: ǫǫgnóm, *piek. radz.*,
 zaprǫgnǫw, ǫǫgne, vyǫǫgnǫ, ǫǫgli (*zamiast ǫǫgneli*),
 uǫǫznón, *mich.*; ǫn: vyǫǫgnǫw *piek. radz.*

Przed sufiksem -i-: řǫdzi, řǫdzili, řǫdziwy, mich.

W imionach.

Przed sufiksem -ǫk: q: porǫdek, *mich.*, majǫtek,
 ǫek, *radz.*

Przed sufiksem -ǫka: q: prǫdki, *mich.*

Przed sufiksem -ǫko: q: do ślǫska, na ślǫska, ślǫ-
 skem; i w przymiotniku ślǫski *mich.*, z resztą powszechnie.

Przed sufiksem -lca: spořdca, mich.

Przed sufiksem -et=-ent: křza, mich.

Przed sufiksem -ř- tworzącym liczebniki porządkowe: q: př džeřtym mich.

W sufiksach:

W sufiksie -ec-: q: zajce, zajce, piek. radz.

mich. W sufiksie -eg-: přndze, piek. radz., přndze.

W plur. gen. występuje e: přndzy radz. mich., přndzy i přndzov, mich.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych.

Particip. praet. act. II. masc.: q: přelk še piek.; q: przy czym końcowe w (ř) zniknęło: vřz zamiast vřř, mich.; qn=qř: přřřn, mich.; on=qř: vřon ex piek., vřon, mich.

W infinitivie: q: řć, radz., vyřć, vřć, mich.; ou: vřouć, mich.

Stř. ř. og. pol., pierwotnie ř (ř?), (długie), w późniejszej epoce q (ściśnione).

W pierwiastkach i tematach.

W słowach.

Przed sufiksem -i-: q: matečka nie nie porćywa (og. pol., porućć przyswojono z czeskiego), vřřić, vřřuw, mich., řřřli radz.

W imionach:

q: w wyrazach mřka, radz., řřdy, křřel, mich.

Przed sufiksem -řřř: q: křřek, piek. mich., křřek, mich.

Przed sufiksem -řřřřř: střřřřř, radz.

Przed sufiksem -řř: mřřa radz., i w pochodnych: mřřř, piek., mřřř, to bęř mřřř, mřřřa, nř-

módrějśy módrějśyx, *mich.*

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach na końcu wyrazów.

Particip. praet. act. II. masc. w słowach z tematem słownym na -im i z sufiksem na: q: przyczym końcowe w (ł) znika: usnq; vyćqgnq, (t. j. usnql, vyćqgnql), mich.; o: minow, mich.; ó: uržnów, mich., vyćógnónw, radz.; qn=qw (ql) cofnqn, xuxnqn, mich.; on=qw (ql): minon, ođenknon, piek., dmuxnon, zadon (=zadql) mich.; ón=qw (ql): uýqznón, mich.

W plur. gen. q: w przysłówkach: zńikqd, skqd, piek. mich.

W infinitiwie: q: vćepnqc mich.

Przedłużenie zastępcze w skutek zniknięcia następującej sylaby:

Praes. plur. 3 osoba: q: mogq, přeżyjq, mwócq, robq, majq, dadzq, piek., sq, xodzq, radz., bedq, pomarzno, sq, zabijajq, śćepujq, dajq, bijq še, majq, vyćinajq, odpovídajq, zapálq, spála, symřq (szemrřq) vozq, poradza, wapq, mójq, mich.; ó: stojq, radz.; qm: nazývajqm, piek., gadajqm radz., ó: mogóm, sóm, mich.; oum: bédoum, piek.; om: jidom, ćqgnom, piek., ovinom, skakajom, strojom, vypuscom, radz., bedom, kómu še dostanom, postřgom, udžirajom, ligajom, skar-zom vėdzom, mich.; óm: sóm, vėdzóm, radz. mich., robóm piek.

Ściągnięcie:

Sg. acc. fem. adject. podług deklinacyi złożonej: q: v mařańq nędźela, radz., má tvardsq gwova, piek., ize takq pryncesa má dostać, król mław pėknq pryncesa, obráv pėknq sosna, v ta zelaznq izba, laska zelaznq, nabrać pewnq mycka, mich.; o: krova najlepso, jako on dá odpovėdź, radz.. na šosto godžina, mich.

Pod wpływem analogii sg. acc. subst. fem. z tematem na -a- powstały formy na: ą: na sklaną góra. mich.; na a: mám pěkna pšěnica, zemleć ta pirsą mąka, radz.

Sg. instr. fem.

Substantiva z tematem na -ā-, -jā-, -i-: q: farbq, za tq kameńicq radz, před volnoścq piek., z veľkq procesyjq, solq dawa vysuć mich.; ǫ: s tq boleścq piek.; qm: masynqm piek., za bronqm mich.; ǫm: z učexǫm mich.; om: za tom capkom, s tom zǫnom mich.; ǫm: z matkǫm, stravǫm, džurǫm, scyroścǫm mich.

Pronomina person.-relat. qm: stobqm, ze sobqm; ǫm: se mnǫm; om: s tobom, sobom, ze sobom; ǫm: ze sobǫm, mich.

Pronomina podług deklinacyi zaimkowej: q: s tq boleścq piek, za tq kameńicq, radz.; qm: s tqm zǫnom, za nqm, mich.; om: za tom capkom, tom scyroścom, mich., ǫm: tǫm džurǫm, mich. W wyrażeniu: poradzi zabić ńą, mich., nastąpiło pomieszanie formy acc. z formą instr.

Adjectiva podług deklinacyi złożonej: q: před pal-movq ńedźelq, radz.; z veľkq procesyjq, mich.; om: farbq modrom, radz.

Samogłoski nosowe pochodne.

1. *Z samogłoski czystej:*

ę powstało z e w wyrazie: między, mich., w innych okolicach między. ą powstało z ǣ w wyrażeniu: tak król povádą, mich., zamiast povádá.

2. *Z samogłoski czystej i spółgłoski nosowej m, n.*

a) *W środku wyrazów:*

Z grupy em powstało ę: odekńe=odemkńe *piek.*;
 ęn: odenknon *piek.*

Z grupy en powstało: ę: regimęće. lamet, přespezovali (přeekspensovali) *mich.*; ą: ku,faće (konven-
 ce) *mich.*

Z grupy un powstało q: kqšt (kunšt) *mich.*

Z grupy on powstało u: ku,faće (konvenće) *mich.*

b) Na końcu wyrazów:

Z grupy am powstało: ą: są, co tą cekali, *piek.*,
 tą, tą do ty dżury, *mich.*; ąm: tąm, *piek. mich.*; a: to
 sa mas, ta nima radz.; tyz ex ta stął, ize ta pėńqdzę
 sóm, tak jak ta noláz *mich.*

Z grupy ám powstało: q: sq (sám) radz. W plur.
 dat. zaimka nám: qm: nqm *mich.*

Z grupy ąn powstało qn: w wyrazach: jqn (ján),
 furmqn (furmán) *mich.*

Z grupy om powstało óm w plur. dat. subst. masc.
 z tematem na -a: bratóm *mich.*

Z grupy en powstało ę w zaimku ten: kej tę ty-
 la pėńędzy dostáw *mich.*

Z grupy ém powstało:

W praes. sg. 1 osobie słowa vém: ę: vę *mich.*

W sg. locat. masc.-neutr. zaimków: ę: po tę *piek.*,
 y: v ty, leše *mich.*; ęm: potēm *mich.*; yn: na tyn,
 radz.; y: o jedny popowedńu *mich.*

Okolica Pszczyny

Wsi: Łąka (łak.) Miedzna (miedz.) Grzawa (grz.).

Samogłoski nosowe pierwotne.

Stsł. a. og. pol. 'ę:

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów:
 ę: klęknij, nejfękšy, podžękováv łak.; ęn: zakłętę,

śvenconej, vencej, kšendzem, łak.; eñ: dževeńć, łak., grz.; e: petnaśće, grz.; é: méso miedz.; eñ=el: vzeñi, łak., miedz.; *Forma particip. praet. act. II sg. fem. tręswa, grz., zamiast tręswa, powstała pod wpływem analogii formy sg. masc.: tręs = tręsł.*

W tematách i końcówkach na końcu wyrazów:

Pronomina person.-relat., sg. acc.: e: me, ée, še, łak., miedz., grz

Sg. gen. subst. fem. z tematem na -jā-: e: téj ja-bwońe, do żeńe, łak.

Uwa g a, Forma sg. gen. krve łak., odpowiadająca stsł. крѣвѣ, jest pierwotna. Tu więc końcówka -e nie jest refleksem samogłoski -e, właściwej tematom na -jā-. O ile zaś ta końcówka sg. gen. -e, tematów pierwotnie na ū (y), wpłynęła na modyfikację końcowego e w tematách na -jā-, o tém niżej.

Stsł. ж; og. pol. e.

W pierwiastkach i tematách w środku wyrazów: a: w wyrazach kă, kăś, kăśik, łak.; añ: kăñ, łak.; an: rance grz.; e: męza, łak.; rękă, grz.; eñ: kęńdźor łak., ręńka, ręńki, ręńce grz. miedz., em (przed wargową b): gwęmboki łak.: e: staneli, stanewè-mu (stanęły mu, z akcentem na ostatniej sylabie.) grz.; é i y w słowie: bédżeś, bédże i bydem, bydże, bydzemy, grz. Na powstanie tych form wpływała analogija tematu inf. by-.

Obok tego w miedz. występuje on: rōńce, gōństěj; a w związku z tym zjawiskiem zostaje zamiana samogłosek e i a na o, oraz á na ó przed spółgłoskami nosowymi m, n: ton zamiast ten, ku jednemu, ku samomu, tom zamiast tam, sóm zamiast sám.

W końcówkach:

Sg. acc. fem.

Subst. fem. z tematem na -ā-, -ja-: a: kśożką, ręką, grz. miedz.; a: bez droga, mław takom córka, křipopa, grz. miedz.; e: matke, švécke, xvílke, na dróge, swuge, páre, žone, jamužne, na izbe, na kupe, za syje, łąk., za xvíle grz. miedz. q: na kupq, bez jednq skawq miedz.; o flinto, miedz. Formy z końcówką u: hałku jednu, łąk.; przyswojone są z narzecza morawskiego.

Sg. acc. fem. zaimków: a: na tą, grz. miedz. e: za te, łąk.; q: na tq kśażką, bez jednq skawq, ůo űq, miedz.; om: jom miedz.; o: uzdržaw to córka, uűqzaw to drugom, uűqzaw jedno paűi, miedz.

Praes. sg. 1 os.: e: přide, pošle, zamysle, grz.; e: vezne łąk., grz.; em: pomogem, mogem, pójdem, jidem, přidem, bydem: potřebujem, prošem, xcem, kažem, zamysle. łąk. grz. Tu końcowe m nie jest zjawiskiem fonetycznym, lecz jest końcówką, przeniesioną od słów konjugacyi t. zw. bezsufiksowej jak vém, jém, dám.

Stsl. a, og. polsk., w epoce najdawniejszej 'ĕ (długie), następnie 'q (ściśnione):

W pierwiastkach i tematach.

W niektórych słowach:

Przed sufiksem -i-: q: ćqży łąk.

Przed sufiksem -a-, który tworzy verba durativa: q: vyćqgaw miedz.

Przed sufiksem -je- w temacie praesentis, -a- w temacie infinitivi: q: zaűqzaw łąk., uűqzali miedz., uűqzanq grz.

Przed sufiksem $\frac{n}{n} \frac{e}{e}$, na: q; vyčogli miedz.

W tematach imiennych.

Przed sufiksem $\mathbf{\bar{n}}$, q: w rzeczowniku ćogem łak.;
w liczebniku porządkowym on: pōnty, pōntego, grz.

Przed sufiksem $\mathbf{\bar{n}ka}$: q: kśōžce łak., kśōžką grz.,
obok a: kśāžką grz.

W sufiksie -eg-: q: pēnōdze, łak.; plur. gen. ma
en: pēnēndzy łak.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą
spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych.

W sg. nom. subst. masc. z tematem na -ja: on:
kśōndz łak.

W particip. praet. act. II. masc.: q: zdjōw grz.,
uŷqz łak, ze zniknięciem końcowego w (l): začq sy=za-
čqł sobe łak.; on=qł: vžon, najon, grz., miedz., łak.,
Formy zacēn, zacēn, miedz., powstały pod wpływem
analogii form fem.-neutr.: zacena, zaceno; podobnież
złēnk śe łak.

Stsl. $\mathbf{\bar{n}}$, og. pol., pierwotnie \hat{q} (\hat{e} ?) (długie), w epo-
ce późniejszej q (ściśnione).

W pierwiastkach i tematach.

Kilka przykładów w słowach:

Przed sufiksem -i- q: rozwočyw śe łak.

Przed sufiksem -je- w temacie praesentis, -a-
w temacie infinitivi: om: porombane łak.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach zam-
kniętych w końcu wyrazów.

Sg. nom. masc. subst. z tematem na -ja-: q:
mqž łak.

Participium praet. act. II masc. w słowach z su-
fiksem -na-: q: stanqw grz.; on=qw (qł): tyrknon
grz., palnon, vyfurnon miedz. Forma śednuw miedz.

jest przyswojona z narzeczu morawskiego. W Łące używane powszechnie formy na -nyw: řyknyw, (pomodlił się) tyrknyw, rožgnyw (zapalił) stanyw, powstały pod wpływem analogii tematów na -y-, -i-, jak: był, żyćył, i t. p.

W plur. gen. subst. fem. z tematem na -a-: on: rōnk, miedz.

W infinitiwie słów z suf. -nā-: qū: šednōć, miedz.; o: vyčognoć miedz.

Formy imperat sg. 2 osoba: bydź, i by w wyrażeniu: by tu z Bożem łāk., zamiast bōdź, powstały pod wpływem analogii tematu infinitivi -by-

Przedłużenie zastępcze w skutek zniknięcia następującej sysaby:

W praes. plur. 3 osoba: om: som miedz.; om: sóm, xcóm, šedzóm łāk.

Ściągnięcie:

Sg. acc. fem. subst. fem. z tematem na -jā-, do nom. na -jā, i: q: dej věčeřq, łāk.; om: mšom švęntq łāk. Rzeczownik pańi ma sg. acc. pańi: uřqzāv jedno pańi, miedz.

Sg. acc. fem. adject. podług deklinacyi złożonej: q: o jakq jamuzne, mšom švęntq łāk., uřqzanq grz.; om: každōm noc łāk., uřqzāv to (tę) drugom, miedz., takom cōrka, pravom rēkq grz.

Sg. instr.

Subst. fem. z tematem na -ā-: q: z matkq łāk.; om: vodóm, krejdóm łāk.

Subst. fem. z tematem na -i-: om: z radoścóm łāk.

Pronom. person.-relat. om: se mnóm łāk.

W deklinacyi zaimkowej: om: před nōm grz.

Adiectiva podług deklinacyi złożonej: om: xtórom miedz.; óm: śýenconóm łąk.

Samogłoski nosowe pochodne

Z samogłoski czystej i spółgłoski nosowej m, n, ń:

W środku wyrazów:

*Stsł. вѣннѣ, odpowiada st. pol. vńić; formy nowo polskie vńiś, obok vejś, powstały pod wpływem analogii słów jak: ńeś, yeś, jeś; obok tych form należy przypuścić formę *veńś = *venjiś, z której powstało veś łąk.*

Na końcu wyrazów:

Z grupy am powstało ą: tą łąk.

Z grupy em powstało ę: w sg. instr. subst. masc.: za stowę, spowę, z ojcę łąk.

Z grupy ém powstało ę w sg. loc. zaimków i przyimotników masc. neutr.: v tę zómku, "o zakłęte zómku, po tę łąk.

Okolica Opola

Wsi: Gostawice, Szczepanowice, Zákrzów, Górek, Wójtowa Wieś, Polska Nowá Wieś Ługniany, Dębno.

(Porównaj: L. Malinowski, Ueber die Oppelnsche Mundart in Oberschlesien. Leipzig 1873.

Samogłoski nosowe pierwotne.

Stsł. а, og. pol. 'ę.

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów. ę: język, klękli, lękać še, lęká"s še, ciężkość, mięso, kśeżá"sek, dziękuje; tu zaliczam nowotwór: obrośnięty, podług analogii form, jak ścęty, vzięty, zmęty i t. p.;

lŷeća, kśożeća; é: éćzkość, klĕkwa, péć; e": vĕn-
céj, śvĕ"cony, mĕ"so; e": cę"ści (częścĕj) dżeśe"ć;
é:n: ulĕ"kaa śe; é:"pĕ"ćoro, scĕ"śće, obok ej: scejśće;
e: ńesceśće, sceślivy, ńescesny; é: pĕkny, pĕkne, pĕ-
knŏ, pĕknĕj pĕknĕmĭ; en=ęł: pocĕna, pocĕni. *Formy:*
vżona, vżŏni vyjŏni powstały pod wpływem analogii
form. masc.: vżon, vżŏn, vyjŏn i t. d.

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów:

Pronomina personalia i relativum: a: přeca= przed śa; e: me, ěe, śe.

*Sg. nom.-acc. subst. neutr. z tematem spółgłosko-
wym, z sufiksem -et-:* a: kśoża, lŷa, ěela.

Sg. gen. subst. fem. z tematem na -ja-: e: ĩle,
kuźńe, jaskńe, studńe, ĩwiŏńice, a podług tĕj ana-
logii, w skutek poczucia spółgłoski pierwotnĕj żębowĕj
twardĕj s. za s, jako refleks językowĕj ś, do kolase,
"od pryncese.

Stł. a og. pol. ę

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.
a: kaś, gaś, kraćić, maćyc, maćyli śe, smađu, bađa;
a" przed spółgłoskami gardłowymi i żębowymi; ra"ka,
xa"ć, va"der, va"druje, og. pol. vĕdrovać, ka"dy, pra"-
dko, spra"dko, na"pra"dzĕj, sta"kać (chorovać) sta"-
cny, ba"dżes, ba"dże, ba"dżemy; a", przed spółgło-
skami wargowymi: ga"ba, pod da"by, da"bńik, gwa"-
bŏki, posta"povać; an=ął: bana obok bađa, banŏ. do-
banŏ; en=ął: ĩnĕna; forma stanŏni powstała pod
wpływem analogii formy masc. stanŏn = stanŏł; é,
w wyrazie, wziętym z języka ogólnego: mé,za; é: vĕęgnĕli.

W końcówkach:

Sg. acc. subst. fem. z tematem na -ā-, -ja-: noğa,
gā"dko, lā"sko, kartka, cŏrka, řecko. nozka, pazuxo,

vaxą, džurą. górą, pá"rą voda, beda skoda, rada. ko-
bétą, flintą. zá"pwatą, "oxotą, princesą, rana. strona,
kraina. godżina, ga"bą, swuzbą, trá"vą. sija, (syja),
xvíla, subeńicą. žemą; a: dąw by juz córka² za zona.
meli dvoje dżeći, syna i córka, ve smowa "oźláv se;
forma na e, w wyrażeniu: razę přycynę zamiast přýčyną,
powstała przez asymilacyą do poprzedniego wyrazu razę
zamiast razem.

Sg. acc. deklinacyi zaimkowej: a: pod tą samą
subeńicą, přestali tą gá"dką, urváw jedną nogą, na
ńa, ja, porváw swoją lá"ską; a: za ńa; q: jq: na tq
drugą noc, co należy przypisać wpływowi analogii form
deklinacyi złożonej.

Praesens sg. 1 osoba: a: mogą, baną, přida, ida,
odéńda, boją se, bija, xvá"lą, podvá"zą se, zapwacą,
vykludzą, vídzą, xca, musą.

*Stsl. a, og. pol., w epoce najdawniejszej 'ê (długie),
następnie 'q (ściśnione):*

W pierwiastkach i tematach:

W słowach:

Przed sufiksem -a-: q: přysqgać, přysqgáj: ó:
ogłódać.

Przed sufiksem -na-: q: přysqgwa, séqgnón, obok
véqgnéli.

W imionach:

Przed sufiksem -et-: q: ksozą.

W sufiksie -eg-: q: péńqdze, obok plur. gen. pé-
ńedzy.

W sufiksie -ec-: ó"; zajónce.

*Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą
spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych.*

*Sg. nom. subst. masc. z tematem na -a-: qm: ja-
strǫmb, a podług téj analogii jastrǫmba stsl. ястрѣбъ;
og. pol. jastrǫb, jastręba.*

*Particip. praet. act. II masc: ǫn = qł: vǫn, vǫn,
vyjón. přyjón, šjón, vyćón; u: vyńuw = vyjql; Forma
złęk, zamiast złqł, powstała pod wpływem form. fem-
neutr.*

Plur. gen. subst. neutr. q: švqt; qn: ćelqnt.

W infinitivie: q: ścqć.

*Stsl. ж, og. pol., pierwotnie ѡ (ѡ?), w późniejszej
epoce q ścięśnione:*

W pierwiastkach i tematach.

*W imionach: q: bawamqtny, og. pol. bałamutny
ǫ: vǫs, vǫsa; w przymiotniku przed sufiksem -rǫ-: ǫ:
mǫdry; un: korungev, og. pol. xorǫgev, stsl. хорѡгѣи.*

W słowach:

*Przed sufiksem -i-: q; porqcyć, og. pol. porućyć,
wyraz przyswojony z czeskiego; zakrǫću w obok zakrǫ-
ću w.*

*Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach zam-
kniętych na końcu wyrazów:*

*Sg. nom. subst. masc. z tematem na -a-: q: smqđ;
qm, (przed spółgłoską wargową): dqmb.*

*Particip. praet. act. II sg. masc. w słowach z su-
fiksem -nǫ-: ǫ: ušmǫnǫw še; zwykle jednak ǫn = qł:
zdřymnǫn, urnǫn, vpyrtnǫn, postanǫn, zapisknǫn,
přyvyknǫn, zanknǫn, odėknǫn.*

*Przedłużenie zastępcze wskutek zniknięcia następu-
jącej sylaby: w praesens plur. 3 os.: q: banq, "obeca-
jq, majq, dajq,*

W skutek ściągnięcia

*Sg. acc. subst. fem. z tematem na -ija-; lub po-
dług téj analogii: ýezq, volq, lecz: kuźná, do sg. nom.
kuźná.*

*Sg. acc. fem. adj. podług deklinacyi złożonéj: q:
starq; ǫ: boskǫ.*

Sg. instr.

*Subst. fem. z tematem na -ā-; q: zonq; z tema-
tem na -jā- q: dusq; z tematem na -i-: ǫ: radośǫ.*

*Pronom. person.-relat.: q: se mnq, ǫ: ze sobǫ;
óm: sé mnóm, między sóbóm.*

W deklinacyi zaimkowej fem. ǫm: ś nǫm.

W deklinacyi złożonéj przymiotników fem.: q dobrq.

Samogłoski nosowe pochodne.

Z samogłoski czystéj:

*Z samogłoski e powstało ǫm: strǫmpnǫć śe,
strǫmpnij śe.*

Z samogłoski czystéj i spółgłoski nosowéj: n, m.

a. W środku wyrazów przed spółgłoskami:

*Z grupy en powstaje aⁿ: lamaⁿtovať (lamentare);
é: moméⁿtu; éⁿ kǫtéⁿt;*

*Z grupy än powstaje ę: ośęęer niem. hirsch-
fänger.*

Z grupy em powstaje ǫ: śklǫka=śklánka

Z grupy on powstaje ǫ: kǫteⁿt obok kóntent.

b. Na końcu wyrazów.

*Z grupy am powstaje a: ta=tam, sa=sam; a:
i ta jak přysew.*

Z grupy ám:

*W 1 sg. praes: ǫ: dǫ (dám), zdǫ śe, dáⁿvǫ
(dáⁿvám) mǫ (mám), pytǫ śe (pytám śe), wykǫ (lykám).*

Plur. dat. zaimków osobowych: ô: nô (nám), vô (vám):

Z grupy ôm, w plur. dat. subst. masc.-neutr, z tematem na -a-, -ja-: ô: bratô, ti, panô, véprô, źvérô, přá"celô.

Z grupy em

Sg. instr. subst.

Masc. z tematem na -a-, -ja-, -i-: ê: smokê, vílkê, rokê, krokê, krokê, papórkê, straxê, s festřê, vátrê, ýixřê, godê (*głodem*) komratê, psê, lasê, razê, kôminê, spôsobe, džobe, "orwê, zajônce, mrovce, myslivce; é: razê, vôsê, pasê, přodê, stavê, z grá"fé, mécê; é": razê", twumê", zajô"cé,"; e: né mogá ková"le přy vá"s byé. y: pod da"by (*děbem*) vymovali se razy (*razem*).

Neutra z tematem na -a-, -ja-: é: za inastê, z mészê, suknê; před powedně, potýrdzeńê, želê.

Z grupy ém (êm) w praes. sg. 1 os.: á: vá (vém), poá, umá (umém), já (jém),

Z grupy ém w sg. loc. masc.-neutr.

W deklinacyi zaimkowej:

W temacie twardym: é: v té jajcu; y, i: v ty, poty, prawie ti, poti; y: zapomńáw o ty pse, v jedny kojše (*koszu*); *W temacie miękkim:* i: v ní; i: přy ní

W deklinacyi złożonej przymiotników: é: po ca-wé, štece, v gwambokê, leše; y: po lipovy, mošce; i po spółgłosce gardłowej: ve vélki frasunku.

Z grupy ym;

Sg. instr. masc. neutr.

W deklinacyi zaimkowej: y: ony, samy, jedny;

W deklinacyi złożonej przymiotników: y, cá"rny, samotny, iny, insy;

Plur. dativus bez różnicy rodzajów.

Deklinacyja zaimkowa: y: ty, dvoma,

Deklinacyja złożona przymiotników: y: insy,

Z grupy im:

Sg. instr. masc. neutr.

W deklinacyi zaimkowej: i: ś ni, za ni, před ni, moi, svoji; é: ś ně.

W deklinacyi złożonej przymiotników, i: jaki, velki.

Plur. dat., bez różnicy rodzajów w deklinacyi zaimkowej: i: dawa i, še porócyć, razę i, ustópić ká"zá" w, podžeková w i, podá w i, vsystki; i: a dobře ize x i ně věřu w, padá w i, kedy i xto dobře ucyňi.

Księztwo Cieszyńskie.

Wieś Suchá postrzedniá

Samogłoski nosowe pierwotne.

Starosz. a, og. pol., 'e.

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów: en: ulękli, zakłęte, všędže, kšędza, vęnkšy, vęc-cěj, eň, przed spółgłoskami zmiękczoymi: pęńć, dže-šęńć; eň = el: přyjeňi, vžeňi; é, w wyrazie: pékne.

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów.

Promina personalia i relativum, sg. acc.: e: me, ée, še, přece = před še; y, w wyrazie přecy = před še.

Sg. gen. subst. fem. z tematem na -jā-: e: do ku-xyňe, do svojěj prace.

Sg. gen. zaimka ja fem: é: jejé, stsz. ~~iem~~.

Stsz. a, og. pol., e.

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów: a: tylko w wyrazach: kaši, kažes; aň: kaňśce = ka

jeśće; an: kandy: an=ad: kan, *zamiast kany*=kady:
W wyrazie vandrovný, og. pol., vědrovný, zachowało się niemieckie an: wandern. Zwykle ę: geśárkę; ęn: prěndkego; ẽn: prěndko; *przed spółgłoską wargową:* ęm: krěmbo (*gniją*); em: zaremba (*zastawa przy wygorze*), kempa; e: *w temacie* będ-: bedem, bedżeś, vybedżeś, beeś, bedże. be. *Participium praetericum act.*
 II na -i- sg. fem. neutr. i plur. wszystkich rodzajów słów klasy II z sufiksem -nā- ma u: stanuli, posnuli, xynula. Są to formy przyswojone z narzecza morawskiego.

W końcówkach.

Sg. acc. subst. fem. z tematem na -ā-, -ja-: rzadko ę: švéće; *pospolicie* e: troxe, kśóžke, kápke, džévečke, troške, gádke, za služke, geśarke, klátke, na góre, myšure (*mysi kożuszek*), cere, vosne, strone, bide, o rade, pryncese, xalupe, zgube, na xvile.

Sg. acc. fem. deklinacyi zaimkowej: ę: na swoje; e: te polévke, te klátke; *pod wpływem analogii formy sg. acc. deklinacyi złożonej przymiotników* om, *zamiast* q: tóm pryncese, tóm vžón, jednóm vybrác, jóm, na nóm.

Praes. sg. 1 osoba. *W téj formie końcówka uległa skażeniu:* 1) Słowa, których charakterem w temacie praesentis jest -e-, -je, mają -em. Jest to końcówka przyswojona z sąsiedniego narzecza słowackiego. Działała tu analogija słów konjugacyi bezsufiksowej, jak: vém, jém, dám. Przykłady: mogem, pojedem, pójdem, bedem, zostanem, pońesem. 2) Słowa, których sufiksem w temacie praesentis jest -i-, mają końcówkę -im, właściwą językowi czesko-morawskiemu i słowackiemu: xodžim, fučim, vyvróćim, trefim, zóstařim. I te formy

powstały pod wpływem analogii form konjugacyi bez-sufiksowej.

Stsl. *а*, og. pol., w epoce najdawniejszej 'ĕ (długie), następnie 'q (ściśnione).

W pierwiastkach i tematach.

W słowach, przed niektórymi sufiksami. np. przed sufiksem -i-: qn: přerōndžil; on: řōndžil. Forma vyhledat, og. pol. vyglōdat, jest przyswojona z narzecza morawskiego.

W imionach: przed sufiksem -n-, tworzącym liczebnik porządkowy: ōn: pōntego.

W sufiksach: -eg-: qn: pēnqndze, obok pl. gen. pēnqndzy: -ec-: ōn: mēšōnc.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych.

Sg. nom. subst. masc. z tematem na -ja: qn: kšqndz.

Particip. praet. act. II masc. sg. ōn=qł vžōn, začōn. cōn.

W infinitivie; ōň: vžōńc.

Starosl. *а*, og. pol., pierwotnie ħ (ĕ?) (długie), w późniejszej epoce q ściśnione.

W pierwiastkach i tematach.

W słowach, np. przed sufiksem -i-: qn: sqndžce.

W imionach, przed sufiksami np.: -nk-: kqsek.

Przed sufiksem -ā-: qn: lqnce; ōm: trōm̃ba.

W sufiksie particip. praes. act.: qn: služqncea.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach zamkniętych na końcu wyrazów:

Particip. praet. act. II masc. w słowach z sufiksem -nā-: ō: r-znōł; u: usnuł, stanuł, skřiknuł, gřiznuł, ržnuł, minuł. Formy te zostały przyswojone z sąsiedniego narzecza morawskiego.

W plur. gen. on: w wyrazie skond.

W infinitivie: on: dónć; słowa klasy II z sufiksem -na- mają u; są to formy przyswojone z morawskiego: poslexnuć, skřiknuć.

Przedłużenie zastępcze wskutek zniknięcia następującej sylaby:

Praesens plur. 3 osoba: óm: sóm, bedóm, naxytajóm, majóm.

Sg. acc. subst. fem. z temateu na -ija-, do nom. -já-, -i-, óm: takóm pańóm vyhledać; obok form czeskich: za paňi, že tu máš paňi.

Sg. acc. fem. adjunct. podług deklinacyi złożonej: óm: každóm řosne; óm: takóm kšóžke, takóm gádke, takóm pańóm vyhledać, na drugóm noc, keróm, v keróm (w którę), na pėrvšóm noc, šumnějšóm džėvečke, tóm nejstaršóm pryncese, třecóm noc.

Sg. instr. fem.

Subst. fem. z tematem na -ā, -já-, -i-: óm pod kupkóm, tóm šnuptyxlóm, pańóm, złoścóm.

Pronomina personalia i relativum: óm: se mnóm, před tebóm, s sebóm, formy przyswojone z morawskiego.

W deklinacyi zaimkowej fem. óm: tóm šnuptyxlóm.

Adjectiva podług deklinacyi złożonej: óm: před pöntóm.

Samogłoski nosowe pochodne.

Przykłady samogosek nosowych pochodnych są:

Pierwotne e brzmi en, w wyrazie: mēndzy.

Z grupy ém powstało e: potę; y: poty.

Osada Ligołka gnojnická, (lig.), wieś Śmitowice (śmił.).

Samogłoski nosowe pierwotne.

Stł. a, og. pol., e

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów:
e: części, wężeniu, kśożęta, lig.; en: zakłente, kśendza lig.,
śwęcęto, pańęntá śmił.; en=ęł: vżena lig., vżena,
uęcena, śęcena śmił.; en=ęł: vżęni lig.; en=ęł: začęno
lig.; en: zaklentóm śmił.; e; w wyrazach przyswojo-
nych z morawskiego: hledać, jeterńice, (drobne wną-
tręności u owcy), porówn. stł. ятрынъ, obok жтрынъ, lig.,
hledawa, hledali, ęężká, ęekná śmił.

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów:

Pronomina person. i relat. sg. acc.: e: me, še lig.,
śmił.; i: w wyrazie zaši lig.

Sg. nom. acc. subst. neutr. z tematem na -ęł-:
e: zgřibę; lig., śmił.; podobnie formują się rzeczowniki,
oznaczające dzieci, od stanu lub imienia rodziców: še-
dłāęę, lodżę (syn lub córka Logi,) kiśę do kiśa, grabo-
vśęę-grabovski i t. p.; em: to zgřibem.

Sg. gen. subst. fem z tematem na -jā-: e: nume-
cyje, do godule, do maštale, tēj šubeńice lig., tēj be-
styje, do pivńice, śmił.; é: do pivńicé śmił.; forma do
zemi, lig., powstała pod wpływem analogii formy sg.
gen. tematów na -i-, jak: gęši, vši, a prócz tego dzia-
łała tu analogija sg. dat.-loc. zemi.

Forma krve śmił., odpowiada stł. цръкък; tu więc
jest e pierwotne.

Stł. a, og. pol., e.

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów:
a, an=ad, tylko w wyrazach: kaši, kany=kady; e:

do kęsa (działo), s kęsòv, męirek, mędrkula (Mędrkowa, żona Mędrka), mędce = mędrce; ęn: ręnce, ręnkem, poręncywa, (w innych okolicach: poręczyła, jako przed sufiksem -i-) pręntem, bęndże; ęm, (przed warogą): gęmby; en: w wyrazie majenství, (majątek) przyswojonym z morawskiego; e: bedże, pozbedże, bedom; lig., śmił.

Wyrazy: muži, mužami, posnuli, usnuwa (posnęli, usnęła), ustrignutych, zostały przyswojone z nazw rzecz morawskiego.

W końcówkach:

Sg. acc.

Subst. fem. z tematem na -ā-, -jā-: ę: na wojnę lig.; zwykle em: wękem, šatkem (chustkę), ląskem, na pravóm stronem, godzinem, pryncenzem, o jednym cerem, dżurem, kolasem, zapwatem, jednom jizbem, za babem, kanapem, karćmem, pod godulem, tom różem, kaleńicem lig., ćąpkem, gwovem, křilem śmił.; ém: egzecyrkém, radém, lig., dżévkém, na rękém, jednóm, cerém, na vartém, śmił.

Sg. acc. fem w deklinacyi zaimkowej: ém: na tém samóm górem lig.; zwykle dziata tu analogija deklinacyi złożonej przymiotników: q: jednq wękem lig.; om: tom ląskem, tom różem, o jednym cerem, samom, lig.; óm: jednóm jizbem, samóm. jóm, lig., tóm dżévkem, tóm pérśóm, jednóm cerém. jóm śmił.; niekiedy ón (przed spółgłoską zębową): tóm cerem śmił.

Praesens sg. 1 osoba: em: stanem, vybijem,

Stł. a, og. pol., w epoce najdawniejszej ę (długie), w epoce późniejszej ę (ściśnione).

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.

W słowach: przed sufiksem -a-, qn: vygląndáv, nagląndáv lig.; przed sufiksem -i-, qn: řondžiwa śmił.

W imionach: przed sufiksem -et-: q: kśqžeta lig.; przed sufiksem -ŕka: qn: přqndki lig.; przed sufiksem -ŕkŕ: qn: nepřqndek śmił.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych:

Sg. nom. subst. masc. z tematem na -a-, -ja-: qn: kśqndz lig.; wyraz poład jest przyswojony z morawskiego.

Participium praeter. act. II sg. masc.: qn=qł: vžqñ, přjyqñ, začqñ, sqñ, éqñ, lig., śmił.

Plur. gen. subst. numer i t. d. qn: zgřibqnt, pėndžeqnt. lig.

W infinitivie: qñ: začqñć; qñ: vžqñć lig.

Stst. æ, og. pol., pierwotnie â (ê?) (długie), w późniejszej epoce q (ściśnione).

W pierwiastkach i tematach.

W słowach, np. przed sufiksem -i-: qn: rozqñćć śmił.; jednakże: porqñćywa śmił., zamiast porqñćywa.

W imionach:

Przed sufiksem -ŕkŕ-: q: kqsek; qn: přqntek, přqntkem lig.

Przed sufiksem -ŕŕ-: qn: mqndry lig.

q: w rzeczowniku wqkem; qn: wqnce, lig.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach zamkniętych w końcu wyrazów.

Sg. nom. subst. masc. z tematem na -ja-: qn: mqñž, lig.

Participium praet. act. masc. sg. w słowach z sufiksem -nq-: q: ur-znów, dotxnów še, lig.; u: usnuw, xynu w, šednuw lig.; legnuw, odemknuw śmił. Formy te są przyswojone z narzecza morawskiego.

W infinitiwie: o: šednoć šmił.; u: "odemknuć, šmił. Wpływ morawskiego.

Przedłużenie zastępcze w skutek zniknięcia następnej sylaby.

W praes. plur. 3 os. óm: bedóm, sóm, přinesóm, jedóm (wpływ morawskiego!), mogóm, čekajóm, mušóm, lig., sóm, přidóm, dajóm, rozwónčóm, móžóm (moga, forma powstała pod wpływem analogii form osób: 2, 3 sg. 1, 2 plur.), šmił.

Ściągnięcie.

Sg. acc. subst. fem. z tematem na -ija-, do sg. nom. na -á, -i: óm: za pańóm lig.

Sg. acc. adjunct. fem. podług deklinacyi złożonej: q: (rzadko), jak q lig.; zwykle óm: veľkóm jasność, takóm džurem, láskem želaznóm, šumnóm, švarnóm prynceském, dobróm zapwatém, každóm, dvanastóm godžinem, na pravóm stronem, lig., na drugóm noc, každóm noc, šmił.

Sg. instr.

Subst. fem. z tematem na -ā-: om: láskom lig.; zwykle óm: prynceskóm, cestóm, vdovóm lig.; s pańenkóm, šatkóm, ceróm, z vodóm šmił.

Pronom. pers.-relat.: om: ze sehom (forma morawska) lig.; óm: s tobóm šmił.

Pronomina podług deklinacyi zaimkowej fem: óm: tóm laskom, tóm prynceskom, s tóm najmwodšóm, š nóm, lig., s tóm ceróm, š nóm šmił.

Adjectiva fem. podług deklinacyi złożonej: óm: nejmwodšóm, ze staršóm, lig., bawóm šatkóm šmił.

Samogłoski nosowe pochodne.

Z samogłoski czystej i spółgłoski nosowej m, n:

Na końcu wyrazów

Z grupy am powstało a: ta, lig. śmił.; a: ta lig.

Z grupy ém w sg. loc. masc.-neutr. zaimka ten: powstało: é_i: pŕy té, košćele lig.; é_iⁿ: na té_iⁿ grobe lig.; y_i: poty, lig. śmił.; y_iⁿ: poty_iⁿ lig. i_i: poti, lig.; y: po ty śmił.

Z grupy ym powstało ę w sg. instr. masc. zaimka ten: tę królem.

Z grupy im w plur. dat. zaimka ji, ja, je, powstało i_i: ji, =jim lig.

Wieś Nydek.

Samogłoski nosowe pierwotne.

Stsł. a, og. pol. ę

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów: ę: šťastliwé, šťastiwo še, męso, "odvězuje; ęn: blędžeš (mówić nie dorzeczy), stsł. блѣдѣж, блѣдѣши, блѣсти (errare), kšęndza, věncěj; ęú: pęńć; e: vželi; é: pékne, vyjéwa; wyraz xladać, zamiast hladać, jest przy-swojony z morawskiego.

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów.

Pronomina person i relat. sg. acc. e: će, še.

Sg. gen. subst. fem. z tematem na -jā-: e: do maštale, do flaše, do žeme.

Stsł. a, og. pol. ę

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów: a_n = a_d: kany; an = a_d: kany, kanyž; a: kažes;

ę: vēzewek; é: gęsey; ęn: rēnke, rēnce; é:m: dé,m-bem; yn: pryndko; e: bedem, bedżeś, bedże, beje, bee. (będzie).

W końcówkach.

Sg. acc.

Subst. fem. z tematem na ā-: e: jedlicke, śvéčke, za patke (matka chrzesna), nośačke (kobięta, która nosi dziecko do chrztu), nóżke, rēnke, na skorupke, powów-ke, swuge, pod blaxé, jakō dżevuxe, cere, za páre, te cegwe, šklannom truxwe, na te kobywe, godżine, na te vojue, na vode, jedne izbe, babe. *Z tematem na -jā-:* šnuptyxle (chustka do nosa).

Pronom. fem. podług deklinacyi zaimkowej: e: te cegwe; *pod wpływem analogii formy sg. acc deklinacyi złożonej:* q: te cegwe wśickq; ǫ: tǫ; ǫm: jǫm.

Praes. sg. 1 osoba. em: jidem, pǫjdem, bedem, zešnurujem, ośydzem (oszukam); *niekiedy* ém: bédém. *Formy te powstały pod wpływem analogii słów:* vém, jém, śmém.

Stsł. ā; og. pol., w epoce najdawniejszėj 'ĕ (długie), w epoce późniejszėj 'q (ścięśnione).

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów:

W słowach: przed sufiksem -je- w temacie praes., -a- w temacie infinit: q: zaǫqǫm, zaǫqǫaa; *przed sufiksem -a-:* ǫn: rǫndziwa.

W imionach przed sufiksem -ǫkǫ-, ǫn: poǫndek.

W sufiksach: -ęg-: q: pińqǫdze, obok plur. gen. pėnėndzy; *w sufiksie -ęc-:* ǫn: tyśǫnc.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych:

Sg. nom. subst. masc. z tematem na -jā-: ǫn: kśǫndz.

Particip. praet. act. II sg. masc. u: vyjuw. Forma zlek še, zamiast zlk še, powstała pod wpływem analogii form sg. fem. i neutr. i plur.

W infinitiwie: ǫń: vǫńć. Obok tego występują formy z yń; jak přýńć, zamiast přǫć; podobnież impt. sg. 2 os. třýńś, zamiast třǫś.

Stsl. ǣ, og. pol., pierwotnie ǣ, (ê?) (długie) w późniejszej epoce o (ściśnione).

W pierwiastkach i tematach.

W słowach, przed sufiksem: -a-: ǫń: rozvónčawy; przed sufiksem -i-: om, (przed wargową): rostompiwa.

W imionach, np. przed sufiksem -ǣk-: ǫń: prǫntki

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach zamkniętych na końcu wyrazów.

Participium praeter. act. II sg. masc. Forma vǫw przez é powstała pod wpływem analogii form sg. fem. i neutr., oraz plur.: vǫwa, vǫwo, vǫli.

Formy od słów klasy II z sufiksem -na- mają -nyw: vyšulnyw, šednyw, legnyw, usnyw, xynyw, gýzdnýw. Tu działała analogija form od tematów na -y-, -i-, jak; był, życyl i t. p.

ǫń w plur. genit. wyrazów, jak skǫnd.

Przedłużenie zastępcze w skutek zniknięcia następującej sylaby.

Praes. plur. 3. os. ǫm: veznǫm, pǫndǫm, přidǫm, sǫm, žyjǫm, zabijǫm, vyspǫvadžǫm, dajǫm, obvíjǫm, špivajǫm, "odbyvajǫm, pošlǫm, roztřepǫm, ležǫm, xodzǫm, zapwacǫm, kupǫm; om: zaǫžǫm.

Ściągnięcie:

Adjectiva fem. sg. acc. podług deklinacyi złożonej: o: jakǫ dževuxe, kažďǫ godžine; ǫm: velkǫm švéčke, na kerǫm, nejmwodšǫm.

Sg. instr.

Substantiva fem. z tematem na -ā-: ǫ: wyžečkǫ;
óm: cegwóm, truhwóm, z babóm, swomóm.

Pronom. pers.-relat.: qm: sebm.

W deklinacyi zaimkowej fem. ǫ: mojǫ wyžečkǫ;
óm: s tóm cegwóm, z jednóm babóm, ś nóm.

Samogłoski nosowe pochodne.

1. *Z samogłoski czystej:*

Z e powstało ęu: męndzy.

W wyrazie tesknoty, og. pol. tęsknota, zachowało się e pierwotne.

2. *Z samogłoski czystej i spółgłoski nosowej m, n:*

Na końcu wyrazów:

Z grupy am powstało a, a następnie a: byw ta.

Z grupy ém powstało: ę: potę; i: poti; y, n:
v ty, n tu dome.

Okolice źródeł Wisły

Osada Ustron (ustr.), wieś Wisła (wisł.)

Samogłoski nosowe pierwotne.

Stł. a, og. pol. 'ę.

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów:
ę: přelęknóna, přelękwa, věkšy, najvěkše, věžená
ustr., sjęwa, vjęwa, vželi, zlekli še, polękawa še,
koledźnickǫ, začęwa, všędze, tręś, dżękuje, nejvěkšy,
śvētego, męsę, pędzadvacet (dwadzieścia pięć), dżesęc,
dżewęcema, kśōžęcā, wisł.; ę, to jest e z lekkim resonan-
sem: vžēli wisł.; ęn: zaklęnty, věncyj, wisł.; ęm,
(przed wargową: jastřęmbi ustr.; en: zaklętá, za-

klentego, vency, *ustr.*, kolenda, kolendže, grēnde, *wisl.*; em w wyrazie: čempnyw, *ustr.*, *czes.* t'apnu, *тан-, *og. pol.* ćapnąć; e: vželi, pekne, *ustr.*, čežko, pekny, pekne *wisl.*; é: vželi *ustr.* *Formy*: hladać, xladać, *wisl.*, są *morawskie*.

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów.

Pronomina person. i relat. sg. acc.: e: "o će., přece=před še; ě: přecě, em: přecem; a: přeca, *wisl.*; e: me, će, še, *ustr.*, *wisl.*

Sg. nom.-acc. subst. neutr. z tematem spółgłoskowym na -et: ě: ksožě, *wisl.*; e: kuře, džévče, *ustr.*; na -men: e: rame *wisl.*

Sg. gen. subst. fem z tematem na -jā: e: do maštale, do šnuptyxle, *ustr.*, do čantoryje, do maštale, do žeme, *wisl.*; é: do země *wisl.*

Stsł. m, og. pol. e:

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów: a: tylko w wyrazach: kady i w skrótconych: ką, kās, kąż; *wisl.*; an=ad: kany, *ustr.*, *wisl.*; an=ad: kan skrótcone z: kany, *wisl.*; e: gawęzi *ustr.*, gęste, kęs, kęsa, ręka, ręce, rękami, poręczywa, (w innych okolicach poręczyła), gawęzi, będe, będzie, majątności *wisl.*; en: renkami, prędko, *ustr.*, kerędy, vyręczyw, *wisl.* em, (przed wargową): narembi, gwemboko, prystempujemy, otempno (smutno, ponuro) *wisl.*; en: prendko *ustr.*; em: gwemboko, *ustr.*; é:n: prędko *ustr.*; e: bedem, będzieś, będzie, bedemy, bedom, *ustr.*, *wisl.*; é: będzie, *wisl.*; y: byde, bydzieś, bydzie, bydemy, *ustr.*, *wisl.* Wyrazy z u: muža, *ustr.*, vykrućiw, *wisl.*, są przyswojone z *morawskiego*.

W końcówkach:

Sg. acc.

Subst. fem. z tematem na -ā-, -jā-: ę: dzeuxę, páre, mulkę, ustr., pátkę, kśóžkę, cere, skóre, flintę, kalitę, olzę (rzeka), źvěrynę, želine koronę, na řiswę. truxwę, xawuę, za gwowę. na mawó čantoryję (góra), švíně wisl.; ě, to jest ę z nadzwyczaj słabym resonansem¹⁾: vaxě, klátkě, wqńčkě, cestě, rybě, střelbě, swavě, swomě, wisl.; e: za matke, powóvke, léske, šatke, mulke, pod jedne budke, káre, džure, cere, veľkom gošćine, te pryncezne, na řosne, na jedne kwode, rade, zápwater, na rajze, gwowe, babe, žabe, swužbe' na svadžbe, na čantoryję, tom šable, na kaleńice, te powóvice, ustr, troxe, gruške, přez řiswe, džure, cere, za žone, te line, na ceste, te miwo emilije, tabule, wisl.

U w a g a. Rzeczowniki na -yja-, -ija- w téj okolicy mają sg. nom. na -a jasne, nieścieśnione, a przeto i acc. na -ę-, e, nie zaś na -q: čantoryję obok čantoryje, emilije, do nom. čantoryja, emilija.

W deklinacji zaimkowej fem. ę: tę ostatnio, tę truxwę, tę švíně, na jednę, wisl., na swoje svadžbe ustr.; ě: swomę všyckě, za ně, wisl.; e: te miwo emilije, te line, jedne cere, v jedne noc, na ně, wisl., te žabe, te drugom, te pryncezne, po te najmwodšom, na jedne kwode, pod jedne budke, ustr.; q: jq, wisl.; ǫ: jǫ, ustr., wisl.; o: natěřuw jedno žeńskom, ustr.; ǫm: jǫm, ustr. Formy na q, ǫ, o, ǫm powstały pod wpływem analogii form deklinacji złożonej przymiotników.

Praesens sg. 1 osoba: ę: mogę pomogę, pǫjde, będę, "odejdę, pońesę, veznę, dźekuję, volę, wisl., doje

¹⁾ Silniejszy lub słabszy resonans zależy od większego lub mniejszego otworu, który tworzy podniebienie miękkie, opuszczając się na dół i odkrywając kanał nosowy.

ustr., ě: poswuxně, bydě, zabijě, darujě, wiśl.; e: ěimoge, pragne, boje še, špe, wiśl. pojde, woře ustr.; em: (formy słowackie): mogem wiśl., idem, zapřógnem, bedem, ustr.

U w a g a. Dźwięk ě jest właściwy jedynie Wiślanom.

Stsl. a, og. pol., w epoce najdawniejszej 'ě (długie), w epoce późniejszej 'q (ścięśnione).

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.

W słowach: przed sufiksem -je- w temacie praes., -a- w temacie infinit. q: uřqzany ustr., uřqzac, řqzane, zařqzaw, wiśl.; przed sufiksem -na-: q: zapřýsqgwy, ustr., vyćqgli, ćqgnqć, vyćqgnów wiśl.; ǫ: zapřǫgnem ustr.; przed sufiksem -i-: řǫdźili wiśl.; qn: řǫndźiw, wiśl.; przed sufiksem -a-: qn: ogłǫndaw wiśl.

W imionach: przed sufiksami; -ŕka -ŕka: ǫn: po dżeśǫntce ustr.; kśǫżkę, wiśl.; przed sufiksem -ę-: q: kśǫżę wiśl.

W sufiksie -ęc-: qn: tyśqnce ustr., meśqnc wiśl.

W sufiksie -ęg-: qn: pėńqndze wiśl., obok pėnędzy, pėnędzmi.

Przed spółgłoskami dwięcznymi i przed grupą spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych.

Participium praeter. act. II sg. masc.: q: vřqw, třqs, ǫotřqs wiśl.; ǫ: vyjów, vřów ustr., ǫn=qł: vřǫn, ućǫn ustr.; następujące formy powstały pod wpływem analogii form. fem. neutr., oraz form plur.: przez ę: vřęw, poćęw, zaćęw, zakłęw, złęk ustr. wiśl.; przez e: vřew wiśl.; przez é: vřėw ustr.

Plur. gen. subst. z tematem na -ę-: qn: dżewćqnt ustr.

W infinitiwie: q; vřqć; qń: kłǫć, přyjǫć; ǫń: vřǫć wiśl.

Stst. ʌ, og. pol, w epoce najdawniejszej ǣ (ǣ ?) (długie), w późniejszej epoce ǫ (ściśnione).

W pierwiastkach i tematach.

W słowach: przed sufiksem -i-: ǫ: sǫǫǫzili ustr.; ǫm: vstǫmpǫiǫ, wist; om: obrombe, prystǫmpǫiwy ustr.; przed sufiksem -je- w temacie praesentis, -a- w temacie infinitivi: ǫm: porǫmbǫw wist.

W imionach: ǫ: mǫǫki, ǫn: wǫnce, wǫnǫǫǫ, om: tromby, kompela wist.

Przed sufiksami w imionach:

Przed sufiksem -ǫkǫ: ǫ: kǫski, kǫǫǫǫǫ; ǫn: v kǫntku, wist.

Przed sufiksem -ǫka: ǫn: ǫ^uobrnǫǫǫǫ, ustr.

Przed sufiksem -iǫǫa, ǫ: rǫǫǫǫǫǫ, wist.

Przed sufiksem -ǫkǫ; ǫ: krǫǫǫǫǫ wist.

Przed sufiksem -ǫer: ǫ: gǫǫǫǫ, gǫǫǫǫ wist.

Przed sufiksem rǫ: ǫn: mǫndry, obok o: modrǫǫǫ wist.

Przed sufiksem -ava: ǫm: dǫmbrava wist.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach zamkniętych w końcu wyrazów.

Participium praeter. act. masc. sg. w słowach z sufiksem -nǫ-: ǫ: xynǫw ustr., vyǫǫǫnǫw wist.; u: kopnuw ustr.; y, pod wpływem analogii słów z tematem na -y-: dǫbnyw ustr., poswuxnyw, spoǫnyw, dǫbnyw, poxenyw, sxenyw, usnyw, odemknyw wist.; forma wypwyǫw, wist., powstała pod wpływem analogii form fem., neutr. i plur.: wypwyǫwa, i t. d.

W formach plur. gen.: ǫ: z rǫk wist.; ǫn: do kǫnd ustr.

W infinitivie: ǫ: rǫǫnǫǫ=rozǫǫnǫǫ; ǫǫǫnǫǫ, wist. u: vyxenuǫ, wist.; (forma morawska).

Przedłużenie zastępcze w skutek zniknięcia następującej sylaby:

W praes. plur. 3. os. q: sq, jesq, vejđq, pońesq, dońesq, byđq, mogq, legńq, pijq, koronujq, majq, zapalujq, muśq, śedzq, uvidzq, robq; śpq, praŵq wiśł., sq. odeńđq, vėdzq, śedzq, nośq, praŵq, kręmbq (butwiejā), ustr.; ǫ: jesǫ, stojǫ, pėdajǫ, kuřǫ, wiśł.; om: bedom, idom, spajom, (forma utworzona na wzór: ċytajō), ustr.; ǫm: idǫm wiśł., sǫm, zaprǫm, tyrčǫm, xǫm, ģe mǫvǫm ustr.; o: mogo, ližo, wiśł., strigo, ido, pasǫ śe, odpǫċno, pėnośo, jedzo, ustr.

Ściagnięcie:

Sg. acc. subst. fem. z tematem na -ija, do sg. nom. na -i, -ā: q: śumnǫm pańq, na rolq a podług tēj analogii: ve ųelko ģevolq, (porównaj stśł. вѣлла), wiśł.

Sg. acc. adject. fem. podług deklinacyi złożonej: q: takq truxwē, takq dżure, takq końċytq koś, po ķerq, na drugq noc, takovq, gotovq vėċċċċ, tē ostatńq, telq ċestē, śumnějśq, wiśł., o ķerq ustr.; ǫ: na trėċċ noc wiśł., nejstarśǫ ċere ustr.; ǫ: břidkǫ, klātķē, śumnǫ, ųelkǫ, radoś, wiśł.; o: ve ųelko ģevolq, te miwo ģmilije, wiśł.; qm: śumnǫm pańq, wiśł.; om: po te najmwodśom, natrefuw jedno ųeńskom, jedbawnom, te drugom, ustr.; ǫm: ųelkǫm gośċine, za starǫm babe, ustr.

U w a g a. Końcówki: ǫ, o sq właściwe wyłącznie Wiśłanom, za to: om, ǫm sq powszechniejsze w Ustroniu.

Sg. instr.

Subst. fem. z tematem na -ā-, -jā-, -i-: q: drǫgq, wapķq, s tǫ ċerq, dolinq, malinq, pėd tatq, ċestq, pėd gańbq, z babq, s tǫ ģmilq, rǫųq, pracq, śėńq, po-

mocq, wiśł., dzeuxq, wodq, ze żywq *ustr.*, ǫm: pómo-
cǫm, *ustr.*

Pronom. pers.-relat.: q: za mnq, s tebq, ze sobq,
wiśł., se mnq *ustr.*; ǫ: za tobǫ, s tobǫ, sobǫ, wiśł.;
ǫm: mnǫm, ze sobǫm, *ustr.*

Pronomina podług deklinacyi zaimkowej fem.:
q: s tq emilq, s tq cerq, ńq, ś ńq, swojq pracq wiśł.,
s tq dzeuxq, tq wodq, ś ńq *ustr.*; om s ńom, *ustr.*;
ǫm, s tǫm, *ustr.*

Adjectiva fem. podług deklinacyi złożonej: q: jakq
pomocq, vwásnq, přednq wapkę wiśł.; ǫm: s tǫm
starsǫm *ustr.*

Samogłoski nosowe pochodne.

1. Z samogłoski czystej

Z e powstało ɛn: mɛndźy, pomɛndzy *ustr.*, wiśł.

Z o powstało ɔn w wyrazie plɔnt, wiśł., zamiast
plótl.

2. Z samogłoski nosowej i spółgłoski nosowej:
m, n, ń.

a. W środku wyrazów.

Forma inf. pɔńś (pójść), wiśł., powstała z pońść
= pon-ji-ść (ć) podług analogii veńść = ven-ji-ść (ć),
stśł. вѣнъ и-ти.

Z grupy em powstało ɛ w wyrazie fasegi, niem.
fassung, og. pol., vasqg.

b. Na końcu wyrazów.

Z grupy am powstaje ɔ: tɔ, *ustr.* wiśł., ɔm: tɔm,
ustr. wiśł.; a: ta wiśł.

Z grupy ɔm powstaje:

W 1 sg. praes.; q: dɔ=dɔm wiśł.; ǫ: dǫ, wiśł.;
qm: mǫm wiśł.

Plur. dat. pronom. person.: q: nq = nám, *wisl.*

Plur. dat. subst. fem. z tem. na -ā: q: tem gruškq, ku nogq, tem prynecznq, *wisl.*

Z grupy óm w plur. dat. subst. masc. z tem. na -a-, powstaje q: ty, zbójníkq, vĺlkq, psq *wisl.*

Z grupy em powstaje:

Sg. instr. subst.

Masc. z tematem na -a-, -ja- -i-: ě: s tě ptákě, z jedně "orlopńíkě, patykě, s tě gnátě, paně, psě, spowě, stowě, lve, końcě, kĳě, królě, nědžvědžě, *wisl.*, jedně gwosě *ustr.*; ě: za pĳřě, razě, *wisl.*

Neutra z tematem na -a-, -ja-: ě: wóžkě, s tě vojskě, měsě, kwadživě, polě, *wisl.*

Z grupy ěm (ěm) w praes. sg. 1 os. słowa: ě; vě = věm, *wisl.*

Z grupy ěm w sg. loc. masc.-neutr.

W deklinacyi zaimkowej.

W temacie ze spółgłoską twardą: ě: v tě, potě *wisl.*, potě *ustr.*; y: poty, *ustr. wisl.*; a: potā *wisl.*; e: pote *ustr.*, póte *wisl.*; ěn: potěn *ustr.*; yn: potyn *ustr.* *W temacie ze spółgłoską miękką:* i: o nĳ, *wisl.*

W deklinacyi złożonej przymiotników: ě: v nově klaštořě, na každě snopku, *do sg. nom. každy, wisl.*

Z grupy ym

Sg. instr. masc. neutr.

W deklinacyi zaimkowej: ě: s tě ptákě, s tě gnátě, tě kĳě, s tě vojskě, nad ěě *wisl.*, jedně gwosě *ustr.*; y: z našy, gazdq, *wisl.*; e: z jedne urlopńíkě *wisl.*

W deklinacyi złożonej przymiotników: ě: pěd věoraňě, *ustr.*; ě: za pĳřě, razě, *wisl.*

Plur. dat. bez różnicy rodzajów; w deklinacji zaimkowej: y: ty, zbójníkq, wisl.; ę: tę psq, wisl. obok: tem prynccezno, tem gruškq, wisl.

Z grupy im plur. dat. zaimka ji, ja, je: ji, zamiast jim, wisl., i, ustr.

Okolica Jabłonkowa

Miasteczko Jabłonków (jabł.), wsi: Nawśé (nawś.), Gródek, (gród.). Istebne, (isteb.).

Samogłoski nosowe pierwotne.

Stsl. a, og. pol. 'ę:

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów: ę: ęężko, mięso, ńeśćeśće jabł., ńeżeńá, najvěcel zamiast najvěcej isteb.; ęn: ęencej, jabł.: źlenkwa, kśendzoŵi, ńencema, nejŵencej, nawś., gród.; ęń: ńęńdżeśqt, ńęńci, nawś., gród.; eń ńęcet jabł.; e: ńęcset, ńeknóm jabł., vyjewa, vźeli, nawś, gród.; é: ńekne jabł.; hladać, gród. nawś., jest forma słowacka, podobnież ńęcset, ńęczami.

W tematach i końcówkach na końcu wyrazów.

Pronomina person. i relat. sg. acc. e: ńe, će, ńe, jabł., isteb., nawś., gród.; a: ńřeca=řed ńa gród.; w wyrazie z całego zdania złożonym: ńřecymeś, t. j. ńřed ńę jeś, działać musiała jakaś analogija, zapewne tkwi tu: ńřed ńę jeśm jeś.

Sg. nom. acc. subst. neutr. z tematem na -ęt-: ęn: ćeń, en: ćeń, dźevčen gród., nawś.

Sg. gen. subst. fem. z tematem na -jā-: e: ze ńáďnej zbroje, stolice, do ńeńe, jabł., tej kule, z ńákośule (sic!), ze ńeńe, do ńeńe gród. W rzeczownikach: maćeře gród., do konŵe jabł., a podług analogii: z tej

samej obce (gminy) *jabł.*, do *sg. nom. obec*, (temat na -i-), końcowe *e* jest pierwotne.

Stsl. ж, og. pol. ę.

W pierwiastkach i tematach w środku wyrazów.
a: kaśika (*gdzieś*) *nawś.*, gród.; *an:* kandy, *nawś.*, gród.; *an=ad:* kany, *jabł.*, *nawś.*, gród. *isteb.*; *an=ad:* kany *jabł.*, *isteb.* *ę:* kęs, rękax, naporečili, vykřećim, *jabł.*, *isteb.*, z ręki, *nawś.*, gród.; *ęń:* xęńć, *nawś.*, *ęn:* terędy, *jabł.*, *isteb.*, *tj.* tedy, wyraz utworzony podług analogii *kerędy*, *t. j. które*dy); *em*, (przed wargową): kręmbić, zamiast krębeć, gwembokom *nawś.*, gród.; *en:* kerendy *nawś.*, gród.; *e:* bedem, bedże, bejće=bedzące, *jabł.*, bedże, bedom *nawś.*, gród., *isteb.*

W końcówkach

Sg. acc.

Subst. fem. z tematem na -ā-, -jā-: *ę:* řepkę, nářepkę, sobotę *jabł.*, pašekę gród.; *e:* přez jedne řávke, dářke (podatek), řonke, páre, na řísle, na strone, řřivde, řlinte, kapuste, řlabote, na k rove, sume, zálezńice *jabł.*; *em:* kulęm gród.; *em:* na gruřkem, palićkem, cerem, na gospodem, prářvem, babem, *nawś.*, kłodem, izbem, na řimem, řubeńicem, *isteb.* tabakem, na fajřkem, tom marylřkem, piřćawķem, wańķem (*łąkę*), kumotrem, cerem, stronem, "o radem, babem, poza snozem (*głęboki potok*), grańicem, kaćicem, tesxńicem gród.; *ém:* dźevkém, za řeluxém, gořćiném gród.

U w a g a. Końcówka *e* jest właściwa w tej okolicy tylko Jabłonkowanom; końcówki zaś: *em*, *em*, *ém*, nieznanne w Jabłonkowie, są powszechne w Gródku, w Návsiu i w Istebnie.

Sg. acc. fem. w deklinacyi zaimkowej: *ę:* na tę, *isteb.*; *e:* te vašom zbroj, te řávke, přez jedne řávke

na *ńe*, *jabł.*; *em*: *tem izbem*, *isteb.*; zwykle działa analogija form deklinacyi złożonej; *q*: *tq tabakem gród.*; *om*: *o tom radem*, *tom cere*, *jom gród.*, *svojom babem nawś.*, *svojom słabote*, *wałom zbroj jabł.*; *óm*: *tóm ce-rem*, *na tóm wańkem gród.*, *jóm jabł.*

*Praes. sg. 1 osoba. Formy przyswojone z narze-
cza słowackiego: słowa z charakterem -e-, -je- w tema-
cie praes. mają nowotwór na -em, podług analogii słów
bezsuflksowych: hedem idem, żijem jabł., nawś. gród.;
słowa z charaktem -i- w temacie praes. mają -im: vy-
skoćim, smyćim, jabł., ustřelim, vróćim, vykřećim,
oćelim, gród., nawś.*

*Stsl. a, og. pol., w epoce najdawniejszej, 'ĕ (długie),
następnie 'q (ściśnione).*

W pierwiastkach i tematach.

*W słowach: q: uýqžeće, uýqzali jabł.; przed su-
flkssem -na-: qn: přisqngwa gród.*

W imionach: qn: šqngi, jabł.

*W suflksie -eg-: qn: přinqndze, obok plur. gen.
pěněndzy nawś., gród., pěněndze, tu opowiadający po-
prawił na słowackie: pěneze jabł.*

W suflksie -ęc-: qn: tyśqnc jabł.

*Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą
spółgłosek w końcowych sylabach zamkniętych.*

*Particip. praet. act. II masc. sg. o: vžoi jabł.,
vžow gród.; ó; zaklól, ućól jabł., vžów gród.: u: za-
klał, vžuł jabł.; pod wpływem analogii innych form:
ućew, počew gród.*

*W plur. gen. qn: w wyrazach: zgribqnt, pěndže-
šqnt gród.*

W infinitiwie: qñ: kłqńć, přyjqńć, ćqńć jabł., gród.

Starosł. a, og. pol., pierwotne ǣ (ê) (długie), w późniejszej epoce o (ściśnione).

W pierwiastkach i tematach.

W słowach: przed sufiksem -i-: om: zastompił, jabł.; przed sufiksem -je- w temacie praes., -a- w temacie infinitivi: rombaw gród.

W imionach: o: vǫgel, gród., łoka jabł.; om: somśedzi, gród.; przed sufiksem -ǣkǣ-, o: kǫsek nawś.; ǫn: prǫntek gród.

Przed spółgłoskami dźwięcznymi w sylabach zamkniętych na końcu wyrazów.

Sg. nom. subst. masc. neutr. z tematem na -a-, -ja-: ǫn: mǫnś (mąż) nawś.

Particip. praet. act. II sg. masc. w słowach z sufiksem -nǫ-: ó: stanów, rozvinów, zavínów ex, gród.; u: legnuł, zvyrtnuł, skřiknuł, piznuł, jabł., (wpływ narzecza słowackiego i morawskiego); y, pod wpływem analogii słów, których temat kończy się na -y-: rosnyw nawś., pozěnyw gród.

Forma impt. 2 sg. byǫż zamiast bǫǫż, jabł. nawś., powstała pod wpływem analogii tematu by-.

Przedłużenie zastępcze w skutek zniknięcia następującej sylaby.

Praes. plur. 3 osoba: o (rzadko): naǫǫ, sǫ gród.; zwykle: om: beǫm, som, jesom gród., vyhovajom, muśom, čisćom, poradzom, rozsńejom jabł.; ǫm: sǫm, přídǫm, beǫm, poǫadajǫm, majǫm, věřǫm, dyržǫm, xodzǫm gród., sǫm, vyrvǫm, bojǫm še, poǫadajǫm, zoǫm, jabł.

Ściągnięcie:

Sg. acc. fem. adject. podług deklinacyi złożonej: o: veľkǫ radoś, gród.; ǫ: na polskǫ strone, jabł.,

zwykle om: takom kulem čarnom, po za gwěmbokom snozem, starom babem, inom tabakem, v inom stro-nem, gród, suxom řepkę, jabł; óm: veľkóm radoś, dobróm kumotrem, gród, veľkóm, na żelenóm, peknóm sume jabł.

Sg. instr.

Subst. fem. z tematem na -ā-, -jā-: om: s tq tabakom, s tóm babom gród., pod gruškom nawś.; óm: z matkóm, wańkóm, z babóm, gwowóm, pańóm, ś će-ślicóm, gród., gańbóm, s ceróm, nawś., bisagóm, ce-stóm, za kańeńicóm, palicóm, jabł.

Pronomina personalia i relativum: om: sobom, sebow, gród.; óm: se mnóm, za sebóm, gród., jabł.

W deklinacyi zaimkowej fem. q: s tq tabakom gród.; óm: s tóm babóm, z jednóm babóm, ś nóm, gród. s tóm ceróm nawś., tóm cestóm jabł.

W deklinacyi złożonej adject. fem. óm: sumńóm pańóm gród., z veľkóm gańbóm nawś., taków bisagóm, takóm palicóm, inśóm cestóm jabł, om: polskom, uher-skom, pruskom, isteb.

Samogłoski nosowe pochodne.

1. Z samogłoski czystej

Z samogłoski e powstało en w wyrazie: męndzy nawś., gród., isteb.

W wyrazie tesxńicem, nawś., gród., zachowało się e pierwotne.

2. Z samogłoski czystej i ze spółgłosek nosowych m, n.

a. W środku wyrazów:

Z grupy on powstało q: jabwqkova, gród.

b. Na końcu wyrazów.

Z grupy *am* powstało: *a*: *tą*, *nawś.*, *gród.*, *a*: *ta gród.*

Z grupy *em* powstało *ę* w *sg. instr. subst. masc.* z tematem na *-a-*: *przedńikę*, *jedne razę gród.*

Z grupy *ém* powstało:

W *sg. loc. masc. neutr. deklinacyi zaimkowej*: *ę* *potę jabł.*; *y*: *poty.*, *gród.*, *nawś.*; *yn = y*, *potyn*; *gród.*

W *sg. loc. masc. deklinacyi złożonej adject. po spółgłoskach gardłowych*: *i*: *na płaski*, *grońu*, *po niejaki*, *časę*, *gród.*; *i*: *ve veľki grape*, *isteb.*

Z grupy *ym*:

Sg. instr. masc. deklinacyi zaimkowej: *e*: *jedne razę gród.*

Z grupy *im*.

Sg. instr. masc. deklinacyi złożonej adject. po spółgłoskach gardłowych i miękkich *i*: *z jaki*, *ši*, *gród.*, *i*: *przedni gród.*

Plur. dat. deklinacyi zaimkowej: *i*, *prawie y*, *= jim nawś.*

Koniec części pierwszej.

*

* *

Część wtóra obejmować będzie działy następujące:

I. O działaniu analogii w zakresie samogłosek nosowych w mowie ludu śląskiego.

II. O wpływie narzeczy morawskiego i słowackiego w zakresie samogłosek nosowych na mowę ludu polskiego niektórych okolic Śląska.

III. 1. Porównanie stanu samogłosek nosowych w gwarach ludu polskiego różnych okolic Śląska.

2. Podział gwar śląskich na podstawie różnic w zakresie samogłosek nosowych.

IV. Stosunek gwar śląskich do innych gwar ludowych polskich ze względu na stan samogłosek nosowych.

V. Porównanie gwar śląskich, pod względem samogłosek nosowych, z językiem polskim różnych epok jego rozwoju, na podstawie zabytków piśmiennych.

VI. Stosunek samogłosek nosowych w języku polskim, a zwłaszcza w mowie ludu śląskiego, do odpowiednich zjawisk w znanych nam innych językach lechickich:

a. w gwarach kaszubskich,

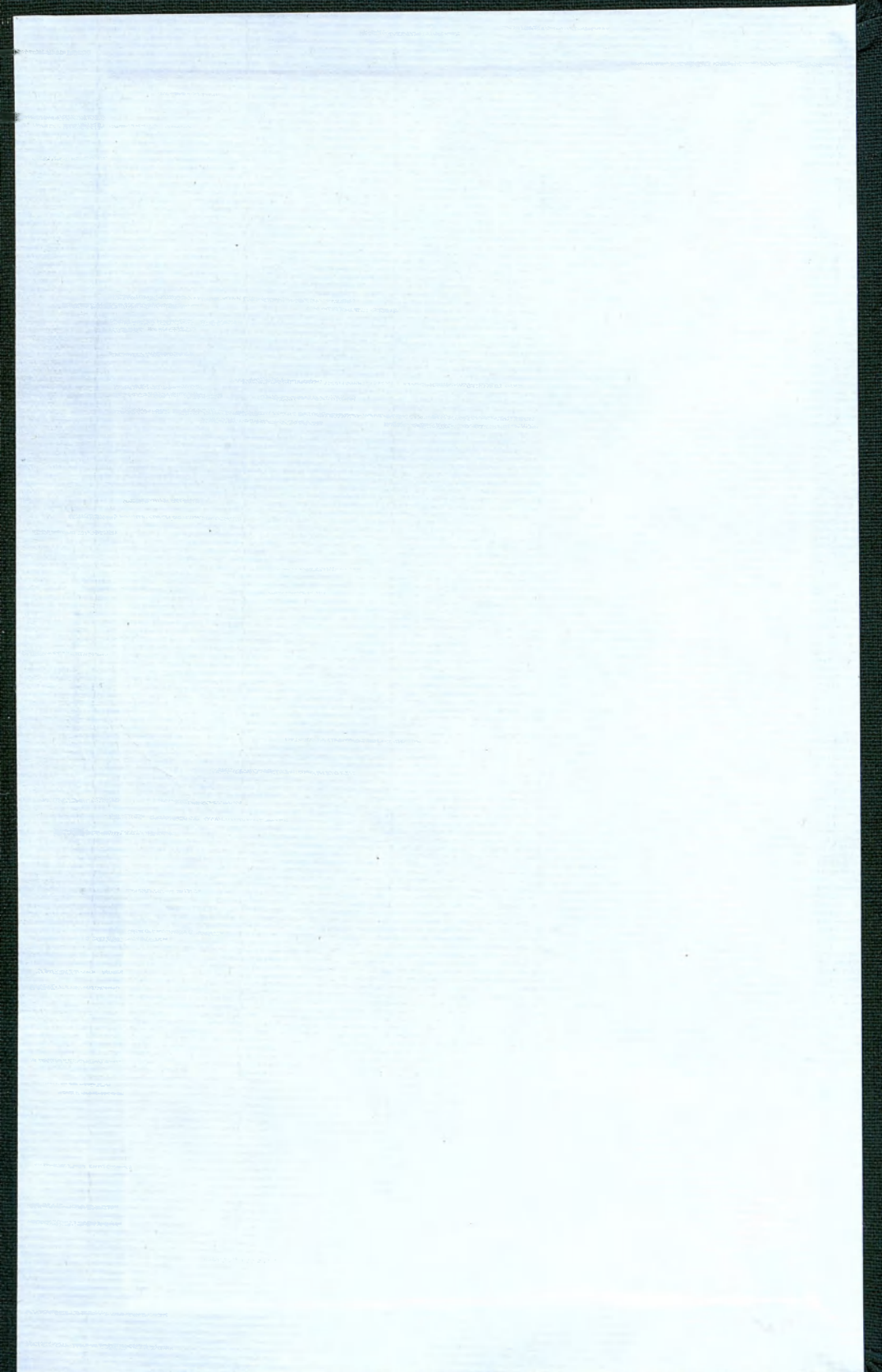
b. w narzeczu połabskim.

VII. Porównanie systemu samogłosek nosowych w językach lechickich z odpowiednimi zjawiskami w innych językach słowiańskich.

VIII. Przegląd teoryj o pochodzeniu samogłosek nosowych w językach słowiańskich.

IX. Wywody i wnioski.

Biblioteka Śląska w Katowicach

ID: 0030000616886

II 140821

SL

NARODOWY
ZASÓB
BIBLIOTECZNY